№ 42 ԿԻՐԱԿԻ, 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 42

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենևեղով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ
ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 9 ՐՈՒԲ.

Մարտի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը՝ 80 կոպ.: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա խրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՄՆԱՑԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՅԻԱՆԷ ԽՈՒՆՈՒՆՑ իրանց զաւակներով, քոյրերով և փեսաներով և ԳՐԻԳՈՐ ԲԵԿԼԱՐԵԱՆԸ յայտնում են իրանց բարեկամներին և ծանօթներին, առաջինները իրանց մօր և տատի և վերջինը իր քրոջ՝

ԱՆՆԱ ԲԵԿԼԱՐԵԱՆ ԽՈՒՆՈՒՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ փետրվարի 25-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին: Ամբիծը կը կատարվի այսօր, կիրակի, փետրվարի 26-ին, և վաղը, երկուշաբթի, 27-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, իր բնակարանում (Վօզնեսենսկայա փողոց տուն № 5): Թաղման մասին կը յայտարարվի առաձին:
129. 1—1

Կիրակի, փետրվարի 26-ին տեղի կունենայ

ՋՐԻ և ԷԺԱՆԱԳԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ և ԹԷՅԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ի տեղի փետրվարի 12-ի չը կայացած ժողովի:
Արմեանսկի աւալկ, սեփ. շինութիւն:
97. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

(Գոլովինսկի պրօսպեկտ, տուն Մանթաշեանի)

Երեքշաբթի, փետրվարի 28-ին

կայանալու է

ԱՏՐՊԵՏԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

«ՖԱՐՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻՆԵՐԻ ՄԱՐԳԱՐՏԱՇԱՐԸ»

(Մինչև օրս ոչ մի եւրօպական լեզուով չը թարգմանված): Առաջին անգամ պարսկերէնից հայերէն թարգմանել, ուսումնասիրել և կենսագրել է դասախօսը: Երեսուն Ֆարս բանաստեղծուհիների կենսագրութիւնները, երգերն ու բացատրութիւնները 1000 տարվայ ընթացքում՝ 900 թ. մինչև 1900 թ.: Միջընդմէջ մոգական լապտերով ցոյց կը տրվեն պարսկական պատմական ներքին կեանքի պատկերներ, որոնք արտահանված են XIII—XVII դարի պարսիկ ձեռագիրների մինիատիւր նկարներից:

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
Տոմսակների գները 50-ից մինչև 5 կոպ.:
(և.) (տ.) 129. 2—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԸՆԿԵՐ" № 9

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1) Համբալ Պետրօվիչ:
2) Խարուսիկ աջակցութիւն:
3) Գրագիտութեան փորձեր:
4) Ազգային եկեղեցի:
5) Արհեստ, գիտութիւն, բարոյականութիւն:
6) Կնոջ պատիւը:
7) Արբեցութիւն մեր մէջ:
8) Թիֆլիսի խաւար Թաղերի մէջ:
9) Ի՞նչ են անում Ալիաբաթ գիւղում:
10) Ընկերական նամակներ:
11) Նամակագրութիւն:
12) ԸՆԿԵՐԻ բարեկամներին:

Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Инкеръ".
Խմբագրատուն՝ Абасъ-Абадскій пер. 10.
Բաժնեգինը տարեկան 3 ր.,
կէս տարին 1 ր. 50 կ.:
128. 1—1

ԲԺԻՇԿ

Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց

հիւանդութիւններ

Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տէլէֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(ե.հ.կ.) տ. 819. 100—67

ԹՈՂ ԽՕՍԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

II

Որքան յայտնի է, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի առաջիկայ նիստում դարձեալ պէտք է քննութեան առարկայ դարձվի բարձրագոյն դպրոցի խնդիրը:

Քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանը, որը առիթ է ունեցել թէ համալսարանական յանձնաժողովի նիստում և թէ մասնաւոր խօսակցութիւնների մէջ յայտնել իր ստացած տպաւորութիւնները դէպի Պետերբուրգ կատարած ճանապարհորդութեան միջոցին՝ կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի վերաբերմամբ, կը զեկուցանէ դումային, թէ ինչ վիճակի մէջ է խնդիրը ներկայումս զանազան ատեաններում:

Եւ ահա դումայի վրա ծանրանում է պարտականութիւն՝ մի անգամ ևս փորձել այդ խնդիրը յուզել հեղինակաւոր կերպով և նախաձեռնութիւն ստանձնել կենտրոնական մի կազմակերպչական մարմնի դեր կատարելու, որպէս զի Կովկասի հասարակական կարծիքը առիթ ունենայ արտայայտվելու լիովին այդ խնդրի վերաբերութեամբ:

Արդարև՝ անցեալում Թիֆլիսի քաղաքային դուման այդպիսի նախաձեռնութիւն ցոյց է տուել և ուրեմն նա կարող է այժմ աւելի ևս մեծ հեղինակութեամբ և բարոյական ույժով նոյնը կատարել:

Եւ անպատճառ կարևոր է, որ մեր միւս քաղաքները արձագանք տան Թիֆլիսի նախաձեռնութեանը, կրկին հաստատելով իրանց նախկին համակրական վերաբերմունքը և նորից աւելացնելու իրանց աջակցութեան ատիճանը:

Նոյնը, անշուշտ, կարող են անել և մեր գիտնական և մասնագիտական ընկերութիւնները: Նրանցից շատերը առանձին-առանձին յայտնել են իրանց համակրութիւնը բարձրագոյն դպրոցի գաղափարին, բայց այժմ անհրաժեշտութիւն է զգացվում, որ նրանք համդէս գային միահամուռ ձայնով, որպէս զի մեր երկրի հերթական դարձած այդ կենսական պահանջը հասնի այն ատեանների լսելիքին, որոնց համար դեռ տարակուսելի է, թէ որքան հասունացել է մեր երկրում բարձրագոյն դպրոցի հիմնադրութեան կարիքը:

Անկասկած, մամուլը իր համակրական և ոգևորիչ խօսքով արձագանք կը հանդիսանայ մեր երկրի լաւագոյն մտածողութեանը և վառ պահելով դէպի հերթական խնդիրը հասարակութեան հետաքրքրութիւնը՝ կը նպաստի միջոցներ որոնելու, որպէսզի այս անգամ բարձրագոյն դպրոցի խնդիրը չը ճնշվի, մոռացութեան բաժին չը դառնայ, այլ վերածվի գործնական իրականացման:

Կովկասի Փոխարքան, որ համակրութիւն է ցոյց տուել մեր երկրի կուլտուրական տենչերին և առիթ է ունեցել յայտնելու իր նպաստաւոր կարծիքը բարձրագոյն դպրոցի գաղափարին, հիմնված Կովկասի ազգաբնակութեան զանազան խաւերի արտայայտած հասարակական կարծիքի վրա, աւելի ևս մեծ վստահութեամբ կը ներկայացնի մեր երկրի տենչերի մասին այն բարձր իշխանութեան, որից կախված է խնդրի վերջնական լուծումը:

Թող խօսի հասարակական կարծիքը:

Այդ նրա բարոյական պարտականութիւնն է.

Այդ նրա կոչումն է:

Նա դեր ունի կատարելու, սրբազան, արդիւնարար, կուլտուրական դեր:

Եւ թող չը յապաղի այդ դերը կատարելու:

Թող խօսի և ազգը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

Պետերբուրգ. — Առաւօտեան ժամը $9\frac{1}{4}$-ին Կայսրը այցելեց ծովային կորպուսը: Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց անցնել բոլոր դասարաններով ու՝ զոհ Թալով տեսածից՝ ժամը 11-ին մեկնեց «ուրա» աղաղակներով:

Պաշտօնապէս հերքվում է լրագրական այն տեղեկութիւնը, երբ Խարուզինի նախաձեռնութեամբ կազմված է այլադաւանների մինիստրութիւն հաստատելու նախագիծ:

—

Թէհրան. — Քիրմանշահը նորից գրաւած պրինց Սալար-ուդ-Դօվլէն ուսաց հիւպատոսի պահանջով 7000 թուման վճարեց իբրև վարձատրութիւն անկարգութիւններից վնասված ռուսահպատակներին:

—

Պարիզ. — Պատասխանելով սօցիալիստ Տօմի հարցին, աշխատանքի մինիստրը յայտնեց, թէ կառավարութիւնը հնար եղածը կանէ հանքային բանւորական օրը կրճատելու օրէնքը շտապով ընդունել տալու համար: Կառավարութիւնը բացասաբար է վերաբերվում աշխատավարձի մինիմում հաստատելուն. սակայն պատրաստ է ամեն կերպ նպաստել աշխատավարձի մասին հաւաքական պայմանագրեր տարածելուն և պատրաստ է այնպէս աջակցել, որպէսզի տէրերի ու բանւորների պարտադիր տուրքերի քանակը աւելանայ, որից կենսաթոշակների գումարը, համաձայն բանւորների ցանկութեան, կը դառնայ 730 ֆրանկ:

—

Վաշինգտոն. — Սենատն ընդունեց Անգլիայի և Ֆրանսիայի հետ միջնորդ դատարան ունենալու պայմանագրերը, վերացնելով այն նորման, թէ միջազգային մասնաժողովը որոշում է՝ թէ ինչպէս ծը հարցերը կարող են ենթարկվել միջնորդ դատարանի քննութեան, նաև դուրս հանելով դատարանի իրաւասութիւնից Մօնրօէ դօկտրինին վերաբերող հարցերը:

—

Բեռլին. — Ռայխստագի նախագահ ընտրվեց Կեմպֆը, առաջին փոխ-նախագահ՝ Պաաշէ, երկրորդ՝ ազատախոհ Դեվէօ:

Այն երկիւղների ազդեցութեան տակ, թէ մի գուցէ Գերմանիայում ևս հանքային բանւորների գործադուլ սկսվի, փոխ-կանցլեր Դելբրիւկ խորհրդակցեց բոլոր ուղղութիւնների կուսակցութիւնների լիդէրների հետ:

—

Բուդապեշտ. — Կուէն-Խեդերվարին պատգամաւորների պալատում յայտնեց, թէ կայսրը ընդունել է կաբինէտի հրաժարականը: Պալատը որոշեց յետաձգել նիստը մինչև նոր կաբինէտ նշանակվելը:

—

Լաֆայէտ (Ինդիանայի նահ.). — Երկու գնացքների ընդհարման ժամանակ Վեստլէքանօնի մօտերը սպանվեցին 30 մարդ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

Լօնդօն. — Մի քանի գործարանի փակվելու պատճառով անգործ են մնում մօտ 450,000 մարդ, չը հաշւած հանքերում աշխատող բանւորներին:

Պետական շինարարութեանը վերաբերեալ մի շարք հարցեր, որոնք իրանց հերթին էին սպասում, չեն կարող ընթացք ստանալ՝ գործադուլից առաջ եկած արդիւնաբերական խառնակութեան պատճառով: Մինչև ճգնաժամի լուծումը չէ կարող կազմվել նաև այն ծրագիրը, որով անգլիական թագաւորը առաջիկայում այցելելու է օտարազգի արքունիքները:

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ կայացաւ երկաթուղային ընկերութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը երկաթուղային երթևեկութիւնը պահպանելու հարցի առիթով:

Գլազգօյում գործադուլի պատճառով առանց աշխատանքի են մնացել 10,000 նաւահանգստային բանւոր ու այլ ծառայողներ:

—

Հանա. — Հիւսիսային և Պա-դէ-Կալէ դեպարտամենտների բանւորների դաշնակցութիւնը առաջարկեց իր անդամներին գործադուլ յայտարարել փետրվարի 28-ին՝ պարլամենտին ներկայացված պահանջների իրագործումը ձեռք բերելու նպատակով:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

Պեկին. — Պեկին-Ուսուր և Պեկին-Մուկդէն երկաթուղիների շրջանը ուղարկված են չինական պատժիչ զօրամասեր՝ կողոպտիչ զինւորներին բռնելու համար:

Ամառային պալատում գտնվող պալատական գունդը խնդրում է տեղափոխել իրան Պեկին, խոստանալով պահել կարգ ու կանոնը մայրաքաղաքում:

Հիւսիսային հանրապետական զօրքերի հրամանատար Լեանդիանվէյը եկաւ Պեկին:

Լուրերի համաձայն Իւանշիկայը մտադիր է յուսալի գնդերից կազմել նախագահական գնդի գումարտակ:

—

Մուկդէն. — Մանջուրիա հասած յեղափոխական զօրախմբի մի մասը հրաժարվեց անսալ Նանկինի կառավարութեան հրամանին և մնաց Կվանտունի մօտ չէզոք շրջանում ու դարձաւ աւազակախումբ: Մուկդէնից նրանց դէմ ուղարկված ոստիկանական զօրքերի երրորդ բատալիոնը միացաւ նրանց: Գեն.-նահանգապետը պատուիրագրել է Գիրինից ուղարկել զօրագունդ՝ կողոպտիչներին զսպելու համար:

—

Մուկդէն. — Պեկինի դէպքերի առիթով Իւանշիկայը պատուիրագրեց Չըժաօէրսիւնին խիստ հսկողութիւն սահմանել զօրքերի տրամադրութեան վրա, անյապաղ ազատել զօրքերին ոստիկանական պարտականութիւնները կատարելուց, զինաթափ անել կասկածելի զօրամասերը, զօրքերին բնակեցնել քաղաքից դուրս, ժամանակաւորապէս արգելել զինւորներին քաղաք մտնել, քաղաքի պաշտպանութիւնը յանձնել ոստիկանութեան: Լուրերի համաձայն՝ նման կարգադրութիւններ ուղարկված են Գիրինի և Ցիցիկարի նահանգապետներին:

Չժաօէրսիւնը շարունակ միջնորդում է հրաժարեցնել իրան պաշտօնից:

Չժուանսինում գտնվող զօրամասից փախան մօտ 100 զինւոր: Կազմելով աւազակախմբեր, փախչողները դիմում են երկաթուղու մօտի քաղաքները՝ ազգաբնակութեանը թալանելու: Բանպին և Տանպինշան քաղաքները կողոպտված են:

—

Կուլջա. — Հանդէսով քաղաք մտաւ յեղափոխական զօրքերի հրամանատար գեներալ Եանտուշինը:

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 փետրվարի

Հռօմ. — Մամուլը ոգևորութեամբ խօսում է կառավարական այն հաղորդագրութեան մասին, որ գործողութիւնների լիակատար ազատութիւն է յայտարարում ամենուրեք, բացի Ադրիատիկ ու Յոնիեան ծովերի թիւրքական ափերից: Մամուլը յորդորում է խօսքից գործի անցնել:

Գեներալ Րէյսօլին հաղորդում է Մերգէբի մօտ տեղի ունեցած կռւի մանրամասնութիւնները: Թշնամին ունէր 3000 արաբ և կանոնաւոր զօրք, իտալացիներն ունէին 4 գումարտակ ու 3 թնդանօթաձիգ վաշտ: Իտալացիները թոյլ տուին թշնամուն բաւականին մօտենալ: Նրանք արձակեցին ուժեղ կրակ: Գերիները պատմում են, որ թշնամին կորցրեց 400 սպանված:

Ստեֆանին հերքում է Կ. Պոլսից ստացված այն տեղեկութիւնը, երբ թէ թիւրքերը ձեռք են ձգել Մերգէբը: Ընդհակառակն, վերջին ճակատամարտի ժամանակ թիւրքերը և արաբները լիակատար պարտութիւն կրեցին:

—

Կ. Պոլիս. — Թիւրքական «Լայդանփաշա» հիւանդանոցը՝ Բոսֆորի ասիական ափին Կ. Պոլսի դէմ՝ բարձրացրեց Կարմիր Կիսալուսնի դրօշակ:

—

Մալտա. — Անգլիական «Դամպշէյր» յածանաւին հրամայվեց գնալ Կրետէ:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 15/28 փետրվար

Այսօրուան լրագիրները կը հաղորդեն էջմիածնայ տեղակալին հեռագրական հաւանութիւնը ոսկորներու տեղափոխման առթիւ:

Արդէն շաբաթ օրը քաղաքապետական ժողովը, պարզապէս ներքին գործերու փոխ-մինիստր Թալէաթ բէյի ճնշման տակ, մեծ դժուարութեամբ միայն հաւանած ըլլալով 15,000 ոսկի հատուցանելու հայ ազգին՝ այլ ևս անհամաձայնութիւն չէ մնացած:

Այսօր կրօնական ժողով պիտի գումարուի՝ որոշելու համար այն ձևակերպութիւնները և արարողութիւնները, որոնք պիտի գործադրուին ոսկորներու փոխադրութեան առթիւ:

Հետևաբար քանի մը օրէն ամեն ինչ վերջացած պիտի ըլլայ:

Թերևս երբ հետևանք այս յաջողութեան, որ հայ ազգը ունեցաւ, ազգային ինքնասիրութեան ու սնափառութեան գործակալներն այս յաջողութիւնը համարին արդիւնք այն ըմբոստական շարժման, որ ցոյց տրուեցաւ Պանկալթիի գերեզմանատան մէջ անցեալ օր:

Ասանկ տրամաբանութիւն մը կրնայ մեծապէս աղէտաբեր ըլլալ հայ ազգին համար, զի պէտք չէ մոռնալ, թէ թիւրք կառավարութիւնը հայ ազգին զիջում ըրաւ ոչ թէ անոր համար, որ հայերը յուզում մը ցոյց տուին, այլ անոր համար, որ կառավարութեան գլուխ գտնուող դահլիճը խորհրդարանական ընտրութեանց նախօրեակին չուզեց հայ ազգը հարուածել նոյն իսկ մայրաքաղաքին մէջ և նոր ի նորոյ անոր ատելութեան և դժգոհութեան առարկան դառնալ: Եթէ ոչ՝ շատ դժուար պիտի ըլլար համոզել օսմ. կառավարութիւնը, որ հայոց 15,000 ոսկիի զիջում մը ընէր:

Այս շնորհը աւելի ընտրական խաղ մըն էր, քան իրական փոխարինութիւն մը, որ հայոց իրաւունքը ճանչնալով տրուած ըլլար:

Եթէ նոյն կառավարութիւնը արդարութեան վրայ գաղափար ունեցած ըլլար, եթէ հատուցում ընելու, չարիքը դարմանելու սկզբունքը ընդունած ըլլար, տարուէ տարի կանոնաւորապէս պիտի հատուցանէր Ադանայի այրիներուն և որբերուն ի սկզբան իր խոստացածին մէկ-տասներորդը եղող 10,000 ոսկի, որ ամեն տարի անլուր դժուարութիւններով կը հատուցուի:

Դարձեալ այս տարի ալ առկախ կը մնայ, և չենք գիտեր՝ պիտի տրուի թէ չէ: Հետևաբար ինքզինքնիս չխաբենք և օսմ. կառավարութեան և կամ Իթթիհադին կողմէ հայոց եղած արդարութիւն մը չմեկնենք 15 հազար ոսկւոյ հատուցումը: Ասիկա կաշառք մըն է, քան թէ փոխարինութիւն մը:

Դարձեալ պէտք է ուշադրութենէ չվրիպեցնել, թէ կառավարութիւնը կամ Իթթիհադը կրցան այս շնորհուկը ընել հայոց անոր համար, որ խորհրդարանը փակ էր, եթէ ոչ հարցապնդումներու տեղատարափի մը սպառնալիքը կրնար դահլիճը վարանման մատնել:

Պէտք չէ մոռնալ, թէ հայոց արդարութիւն ըրած ըլլալուն համար օսմ. սահմանադրական (??) երկրին խորհրդարանը տապալեց Հիւսէին Հիլմի փաշայի դահլիճը:

Պէտք չէ մոռնալ, թէ նոյն այդ խորհրդարանը չուզեց ներքին գործերու մինիստր տեսնել Ջէմալ բէյը, որ Հայաստանի մէջ բարենորոգմանց պէտքը ընդունած էր:

Պէտք չէ մոռնալ, թէ նոյն այդ Իթթիհադը անպատժութեան մատնեց հայեր ապանելու յանցանքով (??) ամբաստանուած Սաի հրամանատարը, Կեսարիոյ մէջ հայկական կոտորածին դէմ հերոսաբար մարտնչող միւթէսարըֆը (Ջէմալ բէյ) և այլն:

Առանց աչքի առջև ունենալու, հաւատալ թէ Իթթիհադը պիտի հայոց բարեացակամ ըլլար, եթէ նոյն իսկ ընտրական խնդիրը մէջտեղ չըլլար, պարզապէս միամտութիւն է։

Դարձեալ տղայական մտածութիւն է հերոս հայոց ոմանց կարծիքը, թէ կառավարութիւնը ժողովրդային ընդվզմութիւնը ցրուելու համար մայրաքաղաքին մէջ զէնք չէր կրնար գործածել։

Ասիկա ալ սխալ է։

Թիւրք կառավարութիւնը մայրաքաղաքին մէջ խուժանը սօփաններով զինված է, և անլուր խժդժութիւններ գործադրած է հայոց դէմ։

Պիտի պատասխանուի, թէ բռնակալութեան շրջանին էր, որ այն ատեն կատարուած է։

Սակայն սահմանադրութեան շրջանին մէջ տեսանք, թէ աւելի մեծ ազգի մը, աւելի յամառ ու տոկուն նկարագրով ազգի մը, յունաց ազգային ժողովին գումարումը արգիլելու համար սուինները մազ մնաց, որ գործէին։

Ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան և պատերազմական ատեանի առջև դատաստաններ ալ տեղի ունեցան։

Հետևաբար Թիւրք կառավարութիւնը չէ, որ պիտի վարանէր քանի մը հարիւր հայերը ցրուելու համար զէնք գործածելու և իր գործ առաջ տանելու, եթէ խորհրդարանական ընտրութեան այս շրջանին չպատահէր այս խնդիրը։ Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՏԱՐԵՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

«Մշակում» մի քանի անգամ հաղորդվեց, որ հանգուցեալ երաժշտագէտ Ք. Կարա-Մուրզայի մահվան տասնամեակի լրացման առիթով Թիֆլիսում և Բագւում կազմակերպվելու են համերգներ, որպէսզի դրանցից գոյացած գումարով հնարաւոր լինի հայ երգի տաղանդաւոր ժողովրդականացնողի գերեզմանի վրա արձան կանգնեցնել։

Մի կողմ թողնելով այն, որ հայ հասարակութիւնը 10 տարիների ընթացքում ոչինչ չը նախաձեռնեց իր արժանաւոր զաւակի գերեզմանի վրա գէթ մի արձան կանգնեցնելու գործի համար, դեռ այսօր էլ, երբ հանգուցեալի եղբայրները արդէն ձեռք են զարկել այդ նուիրական մտադրութիւնը ի կատար ածելու գործին, մենք ցաւ ի սիրտ ականատես ենք, թէ ինչպիսի անտարբերութեամբ է վերաբերվում մանաւորապէս հայ երիտասարդութիւնը դէպի այդ նախաձեռնութիւնը։

Վերջին օրերս հետաքրքրվելով մօտայ համերգի փորձերի դահլիճը և տեսայ հաւաքված միայն մի 15—20 հոգի։ Դիմեցի Պետրոս Կարա-Մուրզային, հարցնելով թէ քանի՞ հոգի են ցանկութիւն յայտնել խմբի մէջ երգելու։ Պատասխան ստացայ, որ ցանկացողների թիւը 25 հոգուց աւել չէ։ Ակամայից յիշեցի այն օրերը, երբ մի կոչ իսկ անելուց յետոյ՝ հանգուցեալ Ք. Կարա-Մուրզայի շուրջը հաւաքվում էին 70—80 հոգի, որոնց շնորհիւ հնարաւոր էր լինում հայ երգի արագ և աջող տարածման և ժողովրդականացման գործին նպաստել։ Սակայն այժմ մենք ականատես ենք անցեալի հակապատկերին։ Եթէ երբէք ներկայ համերգի կազմակերպումը շահադիտական նպատակով լինէր, այդ տարբեր խնդիր. բայց ի նկատի ունենալով համերգի կազմակերպման գերազանցօրէն բարձր նպատակը, որով գոյացած գումարով արձան պիտի կանգնեցվի Ք. Կարա-Մուրզայի գերեզմանի վրա, մենք մեր իրաւունքն ենք համարում խարազանել մեր երիտասարդութեան անտարբերութիւնը և յորդոր ենք կարդում նրա՝ նպաստել այդ գործի աջողութեանը, որը մեր բոլորի սեպուհ պարտականութիւնն է։

Չէ որ ամենքիս համար նուիրական է Ք. Կարա-Մուրզայի անունն ու յիշատակը, հետևաբար և պարտաւոր չենք արդեօք մեր ազատ ժամերը նուիրել այդ գործի գլուխ գալուն աջակցելու համար, որը մեզանից պահանջում է միայն մի—երկու ժամվայ, մի քանի օրվայ աննշան զոհողութիւն։

Պարոններ, կատարենք մեր սուրբ պարտականութիւնը։ Ami

ՊՐՈՖ. ԳՐ. ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Մոսկվա, 19 փետր.

Այսօր Մոսկվայի հայ գաղութը գերեզման իջեցրեց իր անուանի անդամի, գիտնական Գր. Խալաթեանի դիակը։ Առաւօտից վաղ ս. Խաչ եկեղեցին զարդարված էր տրօպիկական ծառերով. հանգուցեալն այնքան համակրելի և սիրալիր բնաւորութեան տէր էր, այնքան քաղցր և սրամիտ խօսակից, ամենքի դրութեան մէջ մտնող անձնաւորութիւն, որ թէ Մոսկվայի հայ գաղութը և թէ նրա ծանօթ օտար հասարակութիւնը շտապել էր եկեղեցի իր վերջին յարգանքը մատուցանելու նրան։

Պատարագին երգում էր մեր երաժիշտ Եղ. Բաղդասարեանի ուսանող-ուսանողուհիներից և Լազարեան ճեմարանի աշակերտներից բաղկացած խումբը, որը իր սիրուն և գեղարուեստական երգեցողութեամբ ընդհանուր հիացք էր առաջ բերել և՛ հայ, և՛ ռուս հասարակութեան մէջ. մանաւանդ զմայլեցուցիչ էր և ուշադրութիւնը գամող երկրորդ ձայն «Ամեն Հայր Սուրբը», որից հիացած ռուսները բացագանչել էին՝ «պատարագ չէ, այլ համերգ»։

«Հայր մերից» առաջ դամբանական խօսեց տէր-Եմմանուէլ քահանան, որ դրուատեց հանգուցեալին իբրև գիտնականի։ Պատարագի վերջը խօսեց բժ. Ս. Շահ-Նազարեանցը «Հովիտ» շաբաթաթերթի կողմից և ընդգծեց Գր. Խալաթեանի գիտնական և հասարակական գործունէութիւնը. ապա խօսեց և Ստ. Տէր-Սարգսեանցը՝ Մոսկվայի հայոց եկեղեցական խորհրդի կողմից. իսկ Ստ. Մամիկոնեանը՝ որպէս վաղեմի ընկեր կամեցաւ «խօսքերի մի փունջ դնել իր վաղաժամ գերեզման իջնող ընկերոջ աճիւնի վրա»։ Ապա խմբի սրտաճմլիկ «Ի վերինն Երուսաղէմից» յետոյ դագաղն իրանց ուսերի վրա առան՝ Լազարեան ճեմարանի օրէնսդիր պրոֆեսոր և ակադեմիկ ծերունազարդ Ալէքսէյ Վեսելովսկին՝ Իւրիյ Վեսելովսկիի հայրը, Լազարեան ճեմարանի վերատեսուչ պրոֆ. Գ. Վ. Գիրգուլեանով, Լազարեան ճեմարանի պարսկերէնի և արաբերէնի պրոֆեսորներ՝ Միրզա-Ջաֆարը (հանգուցեալի մտերիկ ընկերը) և Մ. Ատտայեան, Լազարեան ճեմարանի հայոց լեզուի ուսուցիչ Կ. Կուսիկեանը և բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեանը։ Լազարեան ճեմարանի առաջ հոգեհանգիստ կատարելուց յետոյ՝ դագաղն իրանց ուսերին առան ճեմարանի ուսանողները, աշակերտները և գաղութի անդամները։

Պսակներ էին դրված ի մէջի այլոց Լազարեան ճեմարանի, Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան, Մոսկվայի հայ գաղութի (արծաթէ) և Վեսելովսկի ընտանիքի կողմից։ Ժամը 4-ին մտերիկ դագաղը հասաւ հայոց գերեզմանատունը, որտեղ դամբանական խօսեցին՝ Պեխօվիչ «Լազարեան ճեմարանի նախկին սաների ընկերութեան» կողմից ռուս լեզուով, որի մէջ շեշտեց, որ Գր. Խալաթեանը այդ ընկերութեան շունչն ու ոգին էր և նա էր մեռնող այդ ընկերութեանը 1905 թ. կենդանացրել. ուսանող Ա. Թումանեան՝ ճեմարանի ուսանողների անունից՝ և Իւր. Վեսելովսկի գրուատելով հանգուցեալին որպէս լաւ մարդու և ընկերոջ. վերջին ճառախօսն ի մէջի այլոց ասաց, որ ծանր է իրան համար այսքան թանգագին մի մարդու կորուստը։

Կամաց-կամաց հողը ծածկեց մեր աչքից թանգագին մարդու աճիւնը և Մոսկվայի հայոց գերեզմանատանը՝ Ստ. Նազարեանի, Գր. Ջանշեանի, Սմ. Շահ-Ազիզի, Կ. Եզեանի, Ն. Ներսիսեանի, Մ. Էմինի և Ս. Սարգսեանի կողքին բարձրացաւ մի նոր հողաթումբ՝ անուանի Գր. Խալաթեանի հողաթումբը, որտեղ Գր. Խալաթեանի թանգագին աճիւնի հետ հայ ժողովուրդը գերեզման դրեց նաև նրա իրականութիւն չը ստացած իղձերը, տենչերն ու բարի ցանկութիւնները... Առ-Ջէն

ԱԲԳԱՐ ՏԷՐ-ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՕՐԲԷԼԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ներկայ փետրվար ամսի 17-ին յանկարծամահ եղաւ մեր ընկերը՝ դեռ գիմնազիայից։

Ի դէպ այստեղ շատ յարմար է բերել Էսկիրօլի «Էմիլ XIX դարի» վիպական գրուածքից յետագայ հատուածը։

Վերոյիշեալ հեղինակը Նապոլէոն III-ի ժամանակ, իբրև ազատամիտ գործիչ, փախել էր Անգլիա իր ամուսնու և միակ որդու հետ՝ Էմիլի։ Այստեղ հայրը որդուն տուել էր շատ լուրջ ուսում, յետոյ ուղարկել Գերմանիա։ Երբ այստեղ որդին վերջացնում է իր ուսումը, վերադառնում է Անգլիա իր ծնողների մօտ։ Պէտք է ասած, որ վերոյիշեալ վէպն աւելի մանկավարժական-կրթական բնաւորութիւն ունի և նամակագրութեան ձևով է կազմված՝ առաջ ամուսնու և իր կնոջ մէջ, յետոյ հօր և որդու, երբ վերջինը գտնվում էր Գերմանիայում, ուր որդին ոգևորվում էր այդ փիլիսոփայական երկրի մտաւոր ներկայացուցիչներով, նրանց համալսարաններով, գրականութեամբ և այլն։ Որդին վերադառնում է Անգլիա։ Երբ տապալվում է Նապոլէոնի տիրապետութիւնը և Էսկիրօլը իր ընտանիքով շտապում է իր հայրենիք աւելի ևս մեծ եռանդով ծառայելու իր այդ նպատակի համար պատրաստված որդով, Էսկիրօլի անգլիացի բարեկամները հրաժեշտի ճաշ են տալիս նրան. լինում են ի հարկէ ճառախօսութիւններ, որոնց մէջ նշանաւոր է իրա Էսկիրօլի պատասխան - ճառի յետագայ նշանաւոր խօսքերը.

«Թող իւրաքանչիւր ծնող իր որդիներից —երկու սեռի— պատրաստէ իսկական մարդիկ, տոգորված՝ ոչ թէ եսական, այլ ազգային և մարդկային ձգտումներով. ահա այն ժամանակ միայն կարող ենք յուսալ, որ չարութիւնը կը կտրվի իր արմատում»։

Ես այդ երևելի գիրքը կարդացել եմ դեռ գիմնազիստ ժամանակումս և երբէք չեմ մոռանում նրան այսքան երկար տարիներ։

Այս փոքր շեղումը ես արեցի, որպէսզի կարողանամ իմ միտքս յայտնել մեր թանգագին ընկերոջ մասին աւելի ցայտուն կերպով։

Ինձ ծանօթ չէ մի այնպիսի հայր, որը այնքան հոգատար եղած լինի իր որդոց ուսման մասին։ Աբգար Օրբէլին իր ամեն ինչը դրել էր նրանց կրթութեան և ուսման համար, չը կանգնելով ոչ մի նիւթական ծախսի առաջ, որպէսզի որդիքը զարգանան։ Նա գիմնազիայի ուսուցիչներ էր հրաւիրում իր տանը՝ աւելի մեծ ընթացք տալու իր որդոց մտաւոր զարգացման։ Եւ դա էր պատճառը՝ մասամբ, որ նրա շնորհալի, շատ համեստ՝ որդիքը, վերջացնելով գիմնազիան, արդէն տոգորված էին գիտութեան իդէալիզմով, որը աւելի ևս վառվեց բարձր ուսումնարաններում, մեծը՝ իբրև իրաւաբան, երկրորդը՝ իբրև բժիշկ-ֆիզիոլոգ, այժմ՝ դեռ ուսանող ժամանակից՝ յայտնի իր լուրջ գիտական աշխատութիւններով, որոնց բարձր գնահատումը տուեց հռչակաւոր ֆիզիոլոգ Պավլովը. երրորդը՝ յայտնի պրոֆ. Մառրի աշակերտ, որը վերջացնելով իր համալսարանական ուսումը՝ ուղարկված է պետական հաշւով գիտական հետազօտութիւն անելու Վանայ կողմերը, ուր այժմս էլ գտնվում է, զուրկ լինելով իր արժանաւոր հօր վերջին հրաժեշտը տալուց։

Հանգուցեալը հիւանդութեան ծանր րոպէներին մի առանձին պարծանքով և երիտասարդի յատուկ ոգևորութեամբ խօսում էր իր երկրորդ որդի Լևոնի՝ նորերս ստացած՝ դօցենտութեան մասին, որը արդէն առաջին քայլն է դէպի պրոֆեսորական ամբիոնը, որին շատ շուտով կարժանանայ և մեծ փառքով կարդարացնէ իր հռչակաւոր ուսուցիչ պրոֆ. Պավլովի ատեստացիան։

Իմ մտերիմ ընկերոջ հետ շատ էինք խօսում զանազան հարցերի մասին, մանաւանդ ազգային, որին շատ տեղեակ էր նա. վերջին տարիները նա ոչ մի հայերէն գիրք չէր թողել, որ չը կարդայ, մանաւանդ որ շատ լաւ էր տիրապետում մայրենի լեզուին։ «Մեզ համարում են,—ասում էր նա,—շահասէր առևտրական ազգ, որը, ճշմարիտ է, տուել է հռչակաւոր զօրապետներ և այլն, բայց ոչ խոշոր գիտնականներ. և ես ուրախ եմ, որ իմ որդիքս գնում են այդ՝ թէև ոչ նիւթականապէս ապահով՝ ճանապարհով՝ թէ ի փառս գիտութեան և թէ այն ազգի, որի սերունդ են կոչվում, որը աւելի մեծ կարիք ունի իր անունը յարգել տալու ուրիշ ազգերի մօտ, տալով և մտաւոր-գիտական ներկայացուցիչներ»։

Ահա այդ ժամանակն էր, երբ տեսնում էի իմ ընկերոջ ոգևորութիւնը։

Դու, թանգագին ընկեր, արել ես ամեն ինչ քո որդոց համար և տուել ես քո հաւանութեամբ՝ միջոց ընտրելու գիտական ճանապարհ. մնում է, որ նրանք արդարացնեն քո իղձերը՝ դառնալով արժանաւոր մարդիկ թէ գիտութեան և թէ իրանց ազգի անուան համար։ Բժ. Բ. Աղասարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դասընթացքների խորհուրդը իր վերջին նիստում լսելով դասընթացքների վերատեսուչ պրոֆեսոր Ֆ. Բլագովիդովի զեկուցումը, որոշեց միջնորդել մինիստրութեան առաջ 1) հիմնելու դասընթացքների նոր ուսումնական ձևեր, որոնք համապատասխանեն համալսարանների ձևերին, 2) 1912 թ. դեկտեմբերի 19-ի օրէնքի ուժին ենթարկել նաև Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դասընթացքները, 3) ընդունել դասաւանդման ընդհանուր համալսարանական ձևը և 4) կազմակերպել 1912—13 ուսումնական տարվայ վերջից Թիֆլիսում առանձին փորձնական մասնաժողովներ Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դասընթացքների ունկնդիրների համար։

◆ Հանգուցեալ երաժշտագէտ Ք. Կարա-Մուրզայի մահված 10-ամեակի լրացման առիթով կազմակերպվող համերգը կը տրվի մարտի 11-ին։ Ի դէպ՝ մեզ խնդրում են յայտնել, որ երգեցիկ խումբը արդէն կազմված է։

◆ Վաճառականապետ Ա. Միլեանի նախաձեռնութեամբ հրաւիրվող Թիֆլիսի վաճառականների ժողովը կը գումարվի մարտի 4-ին, մի կարգ հերթական հարցեր քննելու համար։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Կովկասեան Գիւղատնտ. Ընկերութեան շինութեան մէջ տեղի կունենայ ժողովրդական բանկի Թիֆլիսի ճիւղի հիմնադիրների և բաժնետէրերի ժողովը։

◆ Այսօր Ժողովրդական Տանը կը կարդացվեն երկու դասախօսութիւններ։ Մ. Ջանաշվիլի վրացերէն լեզուով կը դասախօսէ վրաց պատմութեան աղբիւրների ընդհանուր տեսութեան մասին։ Սկիզբն է առաւօտեան ժամը $10\frac{1}{2}$-ին։ Իսկ ժամը $11\frac{1}{2}$-ին Ն. Երմօլաեվը ռուսերէն լեզուով կը խօսէ քաղաքատնտեսութեան մասին։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը աւարտել է վարչութեան հինգերորդ անդամի նկատմամբ դումային ներկայացվելիք զեկուցումն պատճառաբանեալ կերպով։

◆ Ի նկատի ունենալով, որ քաղաքումս աստիճանաբար ներմուծվում է էլեկտրական լուսաւորութիւն, քաղաքային վարչութիւնը որոշել է քաղաքիս լապտերավառների թիւը կրճատել 10 մարդով։

◆ Փետրվարի 24-ին նշանակված Ա. Ագաֆօնովի օդաթռիչքը տեղի չունեցաւ քամու պատճառով։ Ինչպէս հաղորդել էինք, նա պիտի թռչէր դէպի Սաճալա։ Մտադրութիւն կայ երկու հոգով օդաթռիչք կատարել այսօր, ցեր. ժ. 3-ին, եթէ օդը նպաստաւոր լինի։

◆ Քաղաքիս տրամվայի վրա հսկող դումայական մասնախումբը որոշեց առաջարկել տրամվայի վարչութեանը քաղաքումս երթևեկող վագոնների թիւը հասցնել 130-ի։

◆ Լոյս տեսաւ «Աղբիւր» մանկական հանդէսի փետրվար (№ 2) ամսի համարը, ճոխ և հետաքրքրական բովանդակութեամբ։ Չարլզ Դիկկենսի ծննդեան 100-ամեակի առիթով ներկայ համարում զետեղված են նրա նկարը և կենսագրութիւնը։ Կայ նաև Հայնրիխ Հայնէի նկարը և կենսագրութիւնը։ Այս համարը պարունակում է նոյնպէս մի քանի բանաստեղծութիւններ, գրուածքներ և պատկերներ։

◆ Փոխարքայի գլխատունը հարց է տուել Թիֆլիսի նահանգապետին, խնդրելով տեղեկացնել, թէ Թիֆլիսում քանի՞ ռաբբիներ կան և արդեօք ամեն մի աղօթատուն ունի՞ իր ռաբբին, թէ բոլոր աղօթատները մի ռաբբի ունեն։ Այլ և խնդրվում է հաղորդել, թէ ինչ ձևով են տեղի ունենում ռաբբիների ընտրութիւնները։

◆ Թիֆլիսի փօստ-հեռագրական շրջանի գլխաւոր Գ. Մուսաելիանը ամսիս 23-ին Թիֆլիս վերադարձաւ դէպի Երևանեան նահանգը և Կարսի շրջանը կատարած իր պաշտօնական ճանապարհորդութիւնից։

◆ Թիֆլիսաբնակ հրէաների աղօթատների վարչութեանը թոյլատրված է նահանգապետի կողմից մինչև մարտի 20-ը հանգանակութիւն անել իրանց հաւատակիցների շրջանում առաջիկայ Պասէքի տօնի առիթով չքաւոր հրէաներին բաժանելու համար հանգանակված գումարը։

◆ Անչափահաս յանցագործների ուղղիչ գաղութում, Աւճալայում, ներկայումս կան 20 հոգի։

◆ Երեքշաբթի, ամսիս 28-ին, Ժողովրդական Տանը Ատրպետ կը կրկնէ իր դասախօսութիւնը պարսիկ բանաստեղծուհիների մասին, հանրամատչելի լեզուով, բանւոր-աշխատաւոր մասսայի համար։

◆ Մի քանի օր առաջ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի իտալական գաղութի նիստը, որի ժամանակ իտալական ընկերութեան նախագահ ընտրվեց իտալական հիւպատոս Վալերի։ Ժողովը ի մէջի այլոց որոշեց մօտ ապագայում իտալացի չքաւորների օգտին կազմակերպել երեկոյթ։

◆ Բրիւսսելում կազմվել է մի մեծ բաժնետիրական ընկերութիւն Կովկասում պողպատ և քարածուխ արդիւնաբերելու համար։

◆ Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը մտադիր է ուղղակի նաւագնացութիւն հաստատել Օդեսսայի և Լոնդոնի միջև։

◆ 1911 թ. ընթացքում Թիֆլիսի «Նոր ակումբը» 69,603 ր. 85 կ. եկամուտ է ունեցել։ Ծախսը հաւասարվում է 66,023

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԵԳԵՆԴԱ ՓԻԼՕՆԻ ՄԱՍԻՆ

Խորասուզված մեծ մտքերի մէջ, վաղեմի նշանաւոր իմաստուն Փիլօնը դեգերում էր իր հայրենի քաղաքի շուրջը։ Նա մտածում էր նախախնամութեան գաղտնի ճանապարհների, նրա հրահանգների ու հրամանների և բոլոր կենդանի արարածների մասին։

Քայլելիս յանկարծ նկատեց նա մրջնանոց։ Արևի փայլուն ճառագայթներով տաքացած մրջիւնները վազվզում էին, միայն իրանց յայտնի, բնի նեղ ճանապարհներով և դուրս ու ներս տանում զանազան տեսակի ծանրութիւններ։

Կեանքը եռում էր այս մի փոքրիկ կտոր հողի վրա։ Փիլօնը հետաքրքրութեամբ կանգնեց և, կռանալով, մատով յետ քշեց մրջնանոցից մի փոքրիկ ժրաջան մրջիւնի, որն իր փոքրիկ ոտներով առաջ էր շարժում մի ինչ-որ շատ ծանր բան՝ երկու-երեք անգամ իրանից մեծ։ Մրջիւնը արագ կռանալով, ճարպկութեամբ դուրս պրծաւ նրա մատների արանքից և նորից վազեց դէպի մրջնաբունն ու սկսեց առաջ գլորել իր ծանրութիւնը։ Փիլօնը կրկին անգամ հեռացրեց մրջիւնին, բայց մրջիւնը դարձեալ նոյն ձևով դուրս պրծնելով՝ շտապով դարձաւ դէպի մրջնանոցը։

«Խեղճ, թշուառ արարած,—մտածեց Փիլօնը.—ինչպէս նա շարժվում է այս աննշան, մանրիկ արարածների խմբակի մէջ, և ինչպէս թոյլ է նա ինքը։ Եւ միթէ մարդն էլ այդպէս չէ... Միթէ նա էլ չէ շարժվում իր ամբողջ ոյժով, որպէսզի ապրի մարդկային խառնակ ու շփոթ կեանքում. և միթէ նա չէ զգում իրան դժբաղդ ու որբ, երբ միայնակ է, առանձնացած ուրիշներից։ Օ՜, մոլորութիւն։ Չը գիտեն ո՛չ մարդիկ և ո՛չ մրջիւնները, որ ուրախութիւնն ու երանութիւնը միայն սուրբ միայնութեան մէջ է և որ մենք ծնված ենք միակ երկնային կեանքի համար»։

Փիլօնն այսպէս մտածելով առաջ անցաւ։

Եւ ահա պատահեց երկար տարիների ծանրութեան տակ կռացած մի ծերունի, որ մեծ ուշադրութեամբ իր տան մօտ տնկում էր մի պտղատու ծառ։

— Խեղճ ծերունի,—ասաց Փիլօնը նրան.—քեզ ինչ մտածողութիւն է թելադրում կատարել այդ։ Չէ որ այդ եղջերենին պտուղներ է տալու միայն 70 տարուց յետոյ։ Միթէ յուսով ես, թէ դու ես կապրես այդքան երկար։

— Ուսուցի՛չ,—պատասխանեց ծերունին,—երբ ես ծնվել եմ, այս դաշտերում տեսել եմ եղջերենիներ, որոնց վրա արդէն եղել են հիւթալից, քաղցրահամ պտուղներ։ Իմ նախորդները ծառեր են տնկել ինձ համար, ես էլ իմ հերթին տնկում եմ իմ յետնորդների համար։

Փիլօնը քայլերն ուղղելով առաջ՝ հեռացաւ այդտեղից և մտածում էր իր մասին։ «Խղճալի մարդիկ, մեր կեանքը շատ կարճ է. և մենք մեր կեանքի ընթացքում քիչ բան կարող ենք անել ինքներս մեզ համար, սակայն մենք դեռ մտածում ենք ապահովել այն մարդկանց ապագան, որոնք մեզնից յետոյ կը գան և որոնց կեանքը կը լինի նոյնպէս այնքան կարճ ու անոյժ։ Օ՜, եթէ սրա մէջն է միայն հասարակութեան օրէնքը, չը կայ աշխարհում աւելի մեծ մոլորութիւն, քան ինքը հասարակութիւնը»։

Արևն արդէն խոնարհվում էր դէպի իր մուտքը, և Փիլօնը, որ այնքան չէր հեռացել այնտեղից, որտեղ ծերունին տնկում էր ապագայի համար պտղատու ծառը, նստեց խոտերի վրա՝ հանգստանալու։ Նա չը նկատեց, թէ ինչպէս իր ոյժերն սկսեցին թուլանալ, գլուխը ծանրացաւ. նա պառկեց գետնին ու քնեց։

Եւ ահա վերջացաւ գիշերը, անցաւ մի օր, անցան դրա վրայից դարձեալ մի քանի օրեր և գիշերներ, բայց Փիլօնը դեռ քնած է խորը, անվրդով քնով։ Մի ինչ-որ աներևոյթ, անտեսանելի ձեռքով կազմվեց նրա շուրջը մի քարէ ծածկոց և նրան անտեսանելի դարձրեց մարդկանց հայեացքներից։

Անցան տարիներ, փոխվեցին սերունդներ, չորացան ու լցվեցին նոր գետեր, բայց Փիլօնը դեռ պառկած, ընկղմված էր խորը քնի մէջ։

Եւ երբ լրացաւ միայն 70 տարի, քարեայ ծածկոցը յանկարծ չքացաւ և Փիլօնը զարթնեց։ Քնածներին յատուկ սովորութեամբ, նա տրորեց աչքերը և երկնքին նայելով ասաց.

— Ինչքան երկար եմ քնել։ Ես այն ժամանակ քնեցի, երբ մթնում էր, իսկ այժմ արդէն կէսօր է։

Փիլօնը դիտեց ուշադրութեամբ շուրջը և յանկարծ նկատեց, որ իրանից ոչ-հեռու գտնվում է մի մեծ ճիւղաւոր ծառ, ծանրացած հիւթալի, քաղցրահամ պտուղներով։

«Այս ինչ հրաշք է,—մտածեց Փիլօնը։—Երբ ես պառկեցի քնելու, այս ծառը չը կար։ Չէ կարող պատահել, որ այն ծերունու տնկած ծառը մի գիշերվայ մէջ այդքան աճի»։

Եւ ահա տեսաւ նա, որ դէպի ծառն է վազում մի երեխայ ու սկսում քաղել պտուղները։ Փիլօնը զարմացած մօտեցաւ նրան։

— Ո՞վ է տնկել այս ծառը,—հարցրեց նա երեխային։

Երեխան ծիծաղեց։

— Հասկանալի է, որ ո՛չ ես և ո՛չ էլ իմ հայրը։ Միթէ դու չը գիտես, թէ քանի տարի պէտք է սպասել, որ այսպիսի պտուղներ կարողանայ տալ ծառը։ Հայրս պատմում է, որ այս ծառը տնկել է իմ պապը։

— Աստուած իմ,—բացագանչեց Փիլօնը,—ուրեմն ես քնել եմ ամբողջ 70 տարի։

Եւ նա հոգով շփոթված, յուզված ու անհանգստացած սրտով հեռացաւ այդտեղից։ Որքան դիտեց նա շրջապատը, չը կարողացաւ գտնել առաջուց մնացած որևէ բան։ Կորել էր հին ճանապարհը, չքացել էին հին ծառերն ու տները և նրանց երկարութեամբ ձգվող ուղիները։ Շուրջն ամբողջովին նոր էր ամեն ինչ։ Երեկոյեան դէմ նա պատահաբար ընկաւ այն ճանապարհը, որ տանում էր իր ծննդավայր քաղաքը։

Չորս կողմը մարդիկ, հրապարակներում եռում էր կեանքը։ Փիլօնը ագահութեամբ նայեց շուրջը, անցող-դարձողների երեսներին՝ աշխատելով ճանաչել նրանց մէջ որևէ ծանօթի։

Բայց ծանօթներ չը կային, ո՛չ ոք չը ճանաչեց, ո՛չ ոք չը մեկնեց նրան ընկերական ձեռք, ո՛չ ոք չը նկատեց և ո՛չ ոք չը խօսեց նրա հետ։

Օտար բոլորին, մենակ կանգնած էր նա ամբոխի մէջ, ինչպէս անապատում, ինչպէս լռան սարը գագաթին։ Հառաչեց Փիլօնը։

— Այստեղ, այսքան բազմութեան մէջ, չը կան ինձ ո՛չ ընկերներ և ոչ ծանօթներ. այժմ պէտք է շտապել տուն և տեսնել, թէ արդեօք իմ ազգականներից մնացել են թէ ոչ։

Եւ մեծ անհամբերութեամբ Փիլօնը գնալով մօտաւ իրանց տանը և տեսաւ, որ տանտէրը—մի հասուն, պատկառելի տարիքի տէր մարդ—դազգեահի մօտ կանգնած աշխատում է։ Նրա մօտ կինը բուրդ է մանում, իսկ նրանց չորս կողմը ուրախ աղմուկով խաղում են երեխաները։ Երբ Փիլօնը ներս մտաւ, տանտէրը թողեց աշխատանքը, կինն իր բուրդ մանելը, երեխաները ընդհատեցին իրանց խաղը, և միանգամից բոլորը դարձրին իրանց հայեացքները դէպի ներս մտնող անծանօթը։

— Արդեօք ես այստեղ չեմ կարող տես-

ր. 1 կոպէկի։ Ընթացիկ տարվայ մէջ ակումբը պիտի ունենայ 86,000 րուբլի եկամուտ։

◆ Ց. Նարտօվան, որ ապրում է Վլադիմիրսկայա փողոցում, յայտնեց ոստիկանութեանը, որ փետրվարի 23 ին անյայտ մէկը նրա գրպանից հանել է 75 կ. դրամ։ Կասկածով ձերբակալվեց Թիֆլիսեցի Գրիգոր Բասենովը։

◆ Փետրվարի 24-ին գողերը թալանել են Աննա Բարխուդարեանի և Վասիլի Ֆեֆելովի տները։ Առաջինի բնակարանը գտնվում է Աբբաս-Աբադեան հրապարակում, իսկ երկրորդինը Տատիանինսկայա փողոցում։ Գողերը տարել են տնային զանազան իրեր։

◆ Բագուի քաղաքապետը 3 ամսվայ բանտարկութեան է դատապարտել բժիշկներից մէկին մի էքսպրօպրիատօրի բժշկական օգնութիւն ցոյց տալուն համար, որի մասին բժիշկը չէ յայտնել ոստիկանութեանը։

◆ Բագուի մահմեդականների «Սաադէթ» բարեգործական ընկերութեան օգտին հանգանակված է 40,000 րուբլի գումար։

◆ Փետրվարի 20-ին Գանձակում կատարվել է ժողովրդական թատրոնի և ակումբի շինութեան հիմնարկէքը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳՒՈՒՄ

Բագու, 16 փետրվարի

Հին կուռքերի վերագնահատումների դարումն ենք ապրում։

Հասարակութիւնը տարերային մի ուժգին թափով այսօր վերագնահատում է ու փշրում, ոտնատակ տալիս այն կուռքերը, որոնք րօպէի, մօմենտի շնորհիւ բարձրացել էին բարձր, բայց փխրուն պատուանդանների վրա, ու այնտեղից իշխում էին ամբոխի վրա։

Անցաւ այդ մօմենտը, և այսօր՝ գնահատելու ու քննադատելու ընդունակ դարձած հասարակութիւնը վերագնահատում է իր հին կուռքերը և անողոք ձեռքով վայր բերում իր տաղանդներին, ջարդ ու փշուր անում նրանց։

Հասարակական այդ կուռքերից մէկի տապալմանն էինք մենք ներկայ երէկ երեկոյեան Թաղիեվի թատրոնում։

Հայ դրամատիկ դերասանների ընկերակցութիւնը, Աբէլեանի ղեկավարութեամբ, թաղում էր Վաստակաւորի «Պատրանքներ» պիէսը։

Հայ հասարակութիւնը Թիֆլիսի թերթերի քննադատութիւններից արդէն ծանօթ է դրամա անուանվող «Պատրանքների» կամ «Մեռելները խօսում են» դրամատիքական պատկերների հետ։ Մի փորձէք այդ պիէսայի մէջ միտք, սիւժէտ մտցնել. նա մի կօլէյդօսկօպ է անկապ ու անմիտ ֆրազների, և ուրիշ ոչինչ։ Բեմի վրա մարդիկ ասում են, խօսում, գնում, գալիս. և ինչու՝ ոչ ոք չը գիտէ, ի՛նչ նպատակով՝ անյայտ է։ Այդ կողմից միանգամայն համապատասխան է պիէսայի երկրորդ անունը՝ «Մեռելները խօսում են»։ Այո՛, դրանք կենդանի մարդիկ չեն բեմի վրա, այլ մեռելներ, մեռելների մի խմբակ, որը գերեզմանների խորքից հեղինակի թելադրած խօսքերն է արտասանում բեմի վրա։

Պիէսայի մէջ ոչ մի իրական, կենդանի տիպ չը կայ։ Ի՞նչ է ներկայացնում իրանից այդ բանաստեղծ Պատրիկեանը կամ, ինչպէս անուանում է նրան իր եղբայր Ստեփանը, «Հոյակապ եղբայրը». մի թուլամորթ, կրքի գերի անձնաւորութիւն, որը ամեն ինչ կարող է լինել, բայց յամենայն դէպս ոչ հասարակութիւն կրթող հրապարակախօս-բանաստեղծ։ Ի՞նչ է նրա կին Աննան, որը համբերութեամբ տանում է ամեն ինչ և թոյլ է տալիս իր աչքերի առաջ, իր յարկի տակ մի ուրիշ կնոջ գրաւելու իր ամուսնու սիրտը, իսկ ինքը լալկան լռութեամբ հանդիսատես է լինում դրանց գրկախառնութիւններին։ Ի՞նչ է այդ խմբագիրը, վաճառված մամուլի այդ ներկայացուցիչը. մի տիպ, որը, փառք Աստուծոյ դեռ մինչև այժմ մեր հայերիս մէջ չէ եղել։ Վերջապէս ինչ է այդ անծանօթ խելագարը, որ քնարը ձեռքին, միշտ և ամեն տեղ՝ իր կորցրած սէրն է փնտռում։ Այդպիսի խելագարներին ոչ մի տեղ փողոց չեն թողնի դուրս գալու և փակում են գժանոցներում, իսկ Վաստակաւորի հերոսը նրա խօսքերիցն է ազդվում և ինքնասպանութիւն գործում։

Դրանք տիպեր չեն, այլ իսկապէս մեռելներ, որոնց հեղինակը գերեզմանների խորքից է դուրս բերել։

Խաղը ընդհանուր առմամբ լաւ էր, եթէ միայն կարելի է այդպիսի մի պիէսա խաղալ։ Պիէսայի լեզուն գեղեցիկ է, բանաստեղծական, բայց բեմի համար միանգամայն անպէտք։

Ալիխանեանը բանաստեղծ Պատրիկեանի դերում իսկապէս իր տեղն էր. բեմի վրա միշտ երգելու սովորութիւն ունեցող, բայց անպայման շնորհալի այդ դերասանը, սոյնանման պիէսաներում կատարելապէս իր տեղն է լինում և խաղում է շատ գեղեցիկ կերպով։

Աբէլեան՝ անծանօթի դերում անման էր։

Լաւ էին տ. Մայսուրեան՝ Աննայի, տ. Գուլազեան՝ Լուսիի, պ. Յարութիւնեան՝ Ստեփանի դերերում։ Շատ գեղեցիկ տարաւ Էլէնայի դերը տ. Արուսեակ։

Մնացածները պահպանում էին անսամբլը։

Աւետեանը՝ խմբագիր Պալենցի դերում լաւ էր, բայց... նա թոյլ էր տուել իրան նոյն անտակտութիւնը, ինչ որ Թիֆլիսում։ Պալենցը իր արտաքինով, գրիմով և շարժումներով կատարելապէս նմանեցրել էր Թիֆլիսի խմբագիրներից մէկին, որին Բագւում էլ շատ լաւ են ճանաչում. և հէնց նրա բեմ դուրս գալու առաջին իսկ րօպէին հասարակութեան մեծամասնութիւնը շատ պարզ կերպով արտասանեց այդ խմբագրի անունը։

Ի զուր չէին Թիֆլիսի թերթերը բողոքի այնպիսի ուժգին ձայն բարձրացրել այդ առիթով։ Տեսարանը իսկապէս որ զզուելի էր։

Միթէ Թիֆլիսի դասը բաւական չէր եղել Աւետեանին, որ նա գաւառներումն էլ վարվում է այնպէս, ինչպէս որ Թիֆլիսում։

Հասարակութիւն շատ քիչ կար թատրոնում և տարօրինակ դրութեան մէջ էր մնացել, պիէսայից ոչինչ չը հասկանալով։

Վ. Թումանեան

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Նոր Կեանք», գրական-հասարակական երկշաբաթաթերթ, փետրվար, № 3—4, 1912 թ., Բագու։

Ներկայ հայ իրականութիւնը՝ շաղկապված ընդհանուր հասարակական կեանքի հետ՝ աստիճանաբար սկսում է դառնալ երիտասարդ քննադատող մտքի առաջնակարգ օբիէկտը։

Այդ քննադատող, ուսումնասիրող մտքի օրրանը առայժմ հանդիսանում է Բագուն. այնտեղ են հրատարակվում «Նոր կեանք» և «Նոր Խօսք» պարբերականները միևնոյն ուղղութեամբ։ Հայ իրականութիւնը մեզանում ոչ մի տեղ այնպէս քննադատութեան չէ ենթարկվում, ինչպէս այդ օրգաններում, որտեղ տիրապետող է նիւթապաշտական որոշ աշխարհահայեացքն ու տեսակէտը։

Մեր առաջն է «Նոր կեանքի» № 3—4-ը*), որը կազմված է աւելի ճոխ ու բազմակողմանի բովանդակութեամբ, քան նրա նախորդ համարը։

*) «Նոր Խօսքի» վերջին №-ը չէ ստացված։

Անպայման աչքի զրուածք է (արձակ) Կ. Միքայէլեանի «Վերջին յորձանքները». նկատելի է, որ հեղինակը ընդունակ է իր գրուածքով որոշ տրամադրութիւն ստեղծելու։ Բանաստեղծական գրուածքների մէջ առաւելապէս գունեղ է և յուզիչ Լ. Ա.-ի «Անց, մի՛ վրդովիր» ոտանաւորը։ Այդտեղ խօսում է դառնացած, տառապանքների թոյնը ճաշակած սիրտը. այդտեղ խօսում է անլուր տանջանքն ու բանաստեղծի խռոված հոգին։ Նա իրան հակադրում է «մեղրանոյշ պօէտին», որին նա չէ տուում, բայց շեշտում է, թէ նրա «անուշ երգերը» այս իրականութեանը չեն համապատասխանում...

Ես՝ պղտոր արցունք, դու՝ գարնան ջինջ ցօղ. դու՝ բիւրեղ, ես՝ քար.
Ես՝ կայծակի փայլ, դու արևի շող։ Օտար ենք իրար։
Ես չեմ տառւմ քեզ, պօէտ մեղրանոյշ։ Միայն ա՛նց ինձնից։
Քո յստակ հոգով, քո երգով անուշ գնա՛ այստեղից։
Ա՛նց, մի՛ վրդովիր...

Զգացմունքի թափն ու մտքի կորովն է, որ տիրող տարրն է այդ բանաստեղծութեան մէջ, թէպէտ այդ տարրերը ճգնում են վարագուրել նրա գեղարուեստական նիւանսն ու հարմօնիան։

Իմ երգս հպարտ՝ աւաղտ, անտաշ ժայռ է մարմարէ,
Անապատի մէջ իր վէրքը լիզող վագրի հառաչանք,
Պղտոր հեղեղատ, որին խեղդում են ափերը քարէ...
Քոնը՝ բնութեան շուշայում ընկած պսպղուն ալրանք։
Ա՛նց, մի՛ վրդովիր...

Ըմբոստ հոգու խորին տրագիզմն է սա. ցասկոտ պոռթկումի կաշկանդված արտայայտութիւնն է սա։

Այդ բանաստեղծութեան, որ բաղկացած է հինգ տնից, հեղինակի «Լ. Ա.» ինիցիալների տակը թաքնված է անպայման խելօք ու շնորհալի անհատը։

Ներկայ համարում շահագրգռող են նաև Դ. Անանունի և Ռ. Իսախանեանի յօդուածները. առաջինը որոշ տեսակէտով է մօտենում Յովհ. Յովհաննիսեանին, իբրև բանաստեղծի, զատելով իրարից ընդունելին և չընդունելին։ Իսախանեանի յօդուածը երբեմն մեղանչում է լեզուի (ոչ ըստ նիւթի) պարզութեան ու մտքերի դիւրըմբռնելի արտայայտութեան դէմ։ Շահեկան են նաև միւս յօդուածները։

Աչքի ընկնող ու հետաքրքրական պիտի համարել այս պարբերականի հանդէս գալը, քանի որ նա դաւանում է որոշ անյողդողդ սկզբունք և արտայայտիչ է ուրոյն մտածողութեան։

Դա մի պլիւս է մեր գրական ասպարիզում, խոշոր պլիւս։

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Թիֆլիսի Ժողովարանի աւագ Ս. Ս. Յարութիւնեանին

Յունվարի 20-ին Թիֆլիսից ուղևորվելով Օդեսսա, Կիէվ, Մոսկվա, Պետերբուրգ, ես մօտ օրերս միայն վերադառնալով՝ կարդացի «Тифл. Лист.»-ի ներկայ տարվայ յունվարի 25-ի համարում զետեղված ձեր նամակը, ըստ որում ասում են, որ այդ նամակի թարգմանութիւնն էլ զետեղված է «Հորիզոն» հայ օրաթերթում։

Ձեր այդ նամակը մի աւելորդ անգամ էլ հաստատում է այն փաստը, թէ կարելի է լինել և՛ ինտելիգենտ մարդ, և՛ փորձառու իրաւաբան, բայց չը կարողանալ կոռեկտ կերպով, անաչառօրէն և, որ գլխաւորն է, ճշմարտութիւնը գրել։ Բոլոր անթոյլատրելի, կոպիտ, վիրաւորական արտայայտութիւններն ու խօսքերը, որոնք գործ են ածված այդ նամակում, վերադարձնում եմ ձեզ. թող նրանք ծանրանան ձեր խղճի վրա։

Անցնենք բուն խնդրին։

1) 1906 թ. «Նադեժդա» ընկ. գրութիւնը այնքան էր համարվում հաստատուն, որ ոչ միայն նրա գործակալները, այլ և ղեկավարներն անգամ չէին ընդունում սնանկութեան հաւանականութիւնը։ Բոլոր կալուածական բանկերը, վարկային ընկերութիւնները, պետական և ուրիշ բանկերը, ակցիզային վարչութիւնը և այլն սիրով ընդունում էին «Նադեժդա» ընկ. պօլիսներն ու անդորրագրերը։

Վտանգ չէր կարող լինել այն պատճառով ևս, որ՝ ապահովագրական օպերացիաների համաձայն՝ գոյութիւն ունէր օրէնքով սահմանված յատուկ երաշխաւորութեան ապահովագրական դրամագլուխ։ Վերջապէս ես ինչպէս իմ, այնպէս և իմ բարեկամների ու մտերիմների խոշոր գոյքերն այդ ժամանակ ապահովագրել էի նոյն ընկ. մօտ։

2) և 3) Առաջարկելով 5 տարով ապահովագրել՝ ես միայն պահպանում էի Ժողովարանի շահերը, որովհետև այդպիսի ապահովագրութեամբ վերցնում են միայն 4 տարվայ պրէմիա, այսինքն մի տարի ապահովագրվում է առանց վճարի, որպիսի գումարը հաւասարվում է տարեկան 20% զեղչի։

Բոլոր կապիտալիստները, սօլիդային ֆիրմաները, գործարանները, որոնց մօտ առձեռն դրամագլուխը բերում է 4—6%, ապահովագրել են տալիս 5 տարով։

Անշուշտ 5%-ից ոչ աւելի ստացող կապիտալիստների կարգին կարելի է դասել Թիֆլիսի Ժողովարանը։

Համոզվելու համար, բարեհաճեցէք հարցնել ձեր ընկերոջը՝ Ժողովարանի աւագ պ. Տէր-Յովհաննիսեանին, իբրև մասնագէտի ապահովագրութեան գործում, որը «Սալամանդրա» ընկ. գործակալներից մէկն է և միևնոյն ժամանակ ապահովագրել էլ է Ժողովարանի գոյքը իր ընկ. մէջ, ըստ որում պէտք է ասեմ, որ այդ բանում դատապարտելի ոչինչ չեմ գտնում, որովհետև դրանից Ժողովարանը բացարձակապէս ոչինչ չէ կորցնում, ի նկատի առնելով որ ապահովագրական պրէմիաների քանակը ամեն տեղ էլ միատեսակ է։

4) Ինչ վերաբերում է Ժողովարանի հանգուցեալ գործավար Խօջաէյնաթեանի կատարած վատնումին և ձեր այն կարծիքին, որ հազիւ թէ այդ վատնումը պատահէր, եթէ ես իմ պարտականութիւնները, որպէս աւագ-գանձապահի, ակկուրատ կերպով կատարէի, այդ արդէն ձեր կողմից ծայրայեղ անարդարութիւն է։

Նախ՝ գանձապահ աւագը չէ պահում հաշւեմատեան գրքերը. գումարները վճարում և ստանում են օրդերներով արտելշչիկները։ Գանձապահ աւագը միայն պահում է դրամական փաստաթղթերը բանկի դրամարկղում և ստորագրում է չեկերը։

Երկրորդ, որ և ամենագլխաւորն է, Խօջաէյնաթեանի վատնումը տեղի է ունեցել 1907 թւին և յայտնվել է նրա մահվանից յետոյ՝ 1907 թւի յունիսին։

Մինչդեռ ես աւագ-գանձապահ եղել եմ միայն յունվարի 15-ից մինչև ապրիլի 1-ը 1906 թւի, իսկ 1907 թւին ես նոյնիսկ Ժողովարանի աւագ էլ չեմ եղել։ 1906 և 1907 թւերին ես, համարեա, ամբողջ ժամանակը բացակայում էի Թիֆլիսից։

Որ 1906 թւին վատնում չէ եղել, այդ ապացուցվում է ինչպէս Աւագների Խորհրդի տեղեկագրից ու զեկուցումից, այնպէս և Ժողովարանի վերստուգիչ յանձնաժողովի 1906 թւի քննութիւնից, որը վկայում է տեղեկագրի և դրամարկղի կանոնաւորութիւնը։

Երրորդ՝ Խօջաէյնաթեանի վատնումը վերահսկողութիւնից դուրս արտակարգ բնաւորութիւն էր կրում (նոյնիսկ վերստուգիչ յանձնաժ. հնարաւորութիւն չունեցաւ երևան հանելու), որովհետև նա իւրացրել էր մօտ երկու հազար րուբլի փոխանդամակցական վճարները։ Այդ վճարները նա գրի չէր անցնում և անդորրագրեր էլ չէր տալիս, և այդ բանը պարզվեց միայն նրա մահվանից յետոյ, երբ փոխանդամները քուէարկութիւնից յետոյ սկսեցին իրանց պահանջներն անել։

Ձեզ, պ. Յարութիւնեան, իբրև իրաւաբանի, չէր սազում հիմնվել այդ տեսակ խախուտ հիմքերի վրա՝ մեղադրելու համար մէկին։

Ես ձեզ, իբրև ընդհանուր ժողովի նախագահի, կշտամբում եմ հետևեալ բաներում.

1) որ, ինչպէս ամեն տեղ ընդհանուր ժողովներում ընդունված է, նախ՝ չը քուէարկեցիք Խորհրդի որոշումը՝ 1000 րուբլի յատկացնելու մասին։

2) Գաղտնի քուէարկութիւն չը կատարեցիք, ինչպէս այդ պահանջում էին Ժողովարանի անդամներից մի քանիսը։

3) Այդ հարցում դուք նախագահական աթոռը չը վերապահեցիք մի ուրիշ չեզոք անձի։

և 4) Որպէս նախագահ ընդհանուր ժողովների՝ դուք տարբեր տեմպերամենտով էիք առաջնորդվում համալսարանական և դպրոցական-ուսուցչական հարցերի վերաբերմամբ։ Դուք հակառակ ճնշում էիք գործ դնում։

Ինչ վերաբերում է իմ գործունէութեանը և ձեռներէցութեանը յօգուտ Ժողովարանի, ձեր բանը չէ դատաւոր հանդիսանալ։

Ես Ժողովարանի աւագ դարձայ նրա կատարեալ սնանկութեան շրջանում և շնորհիւ շատ տարիների ընթացքում և գործադրած ջանքերի ինչպէս իմ, այնպէս և աւագների կողմի՝ Լ. Ե. Մգերյօվի, Ա. Քալանթարովի, Դ. Ն. Թումանովի, Ա. Ի. Քիշմիշևի, Ի. Ս. Ալիխանովի, Ա. Ն. Միլօվի, Մ. Ն. Աթաբէգովի, Ա. Էնֆիաճեանցի, Ժողովարանի վիճակը դարձաւ անխախտ, նիւթականը փայլուն, և ահա այդ շրջանում միայն դուք աւագ դարձաք։

Զափազանց արդէն ես նախաձեռնութիւն եմ ունեցել ամառային նոր շէնքը տեղափոխվելու, սեփական տուն առնելու (Ժողովարանի գործերում կար իմ յայտարարութիւնը), ծախքեր անելու, խիստ տնտեսողաբար վարվելու խնդիրներում և այլն։

Մատնանիշ արէք գէթ մի հատիկ նախաձեռնութիւն ձեզանից բղխած։

Դուք ասում էք, որ ընդհանուր ժողովը ձեզ կրկին աւագ ընտրեց։ Այդ ճշմարիտ է։

Բայց ինչպէս ընտրվեցիք։

Իրաւ չէ միթէ, աւելի լաւ կը լինէր, եթէ «твоя корова молчала».

Ս. Խ. Սուլխանեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Պետերբուրգից «Баку»-ին հեռագրում են. «Սենատի դիւանատան պաշտօնեաները բողոքով դիմեցին սենատոր Կրիվցովին այն առիթով, որ Լրժինը լրագիրների մէջ մեղադրում է նրանց «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործին վերաբերող թղթերն անխնամ պահպանելու մէջ։ Կրիվցովը այդ մասին հաղորդեց արդարադատութեան մինիստր Շչեգլովիտովին։ Փետր. 21-ին պատահմամբ գտնվեց մի փաստաթուղթ Գէորգեանի գործի առիթով, որը, ըստ Լրժինի, համարվում էր կորած»։

◆ «Г. М.»-ի ասելով, անդրկովկասեան երկաթուղիների վրա բռնվել է մի բազմ ռազմամթերքների մեծ քանակութեամբ։

◆ Հաստատվում է Կուլեաբկօյին զինուորական դատարանին յանձնելու տեղեկութիւնը։

◆ Պարիզում քիմիկոս Բերտէլօն նոր գիւտ է հնարել ոսկի, արծաթ և պլատինա պատրաստելու։

◆ Ստոկհօլմում պրոֆ. Գուլստրանդը հնարել է մի տեսակ ակնոց, որը ուժեղացնում է բիւրեղային ոսպի պղտորութիւն ունեցող աչքերի տեսողութիւնը։

◆ Ժընևում անսովոր վաղահաս տաքութիւն է։ Ծաղկում են մրգի ծառերը։

◆ Պարսից պատանի 15-ամեայ շահ Ահմէդը այս օրերս ամուսնանում է մի պրինցեսսի հետ։

◆ Որովհետև «Կարս» շոգենաւը հին է, Պետերբուրգից պատուիրագրվեց Աշուր-Ադէ ուղարկել ամեն յարմարութիւններով մի նաւ՝ Մահմէդ-Ալիին Պետրովսկ տանելու համար։

◆ Թիւրք-իտալական պատերազմը շարունակվում է նոր սաստկութեամբ։ Իտալական նաւատորմը շուտով գործողութիւնների կը ձեռնարկէ Եգէյեան ծովում։ Տրիպօլիսում արաբական ցեղերը հպատակութիւն են յայտնում իտալացիներին։

◆ Կ. Պօլսում առանց որևէ բացատրութեան թիւրքերը ձերբակալում են յոյն ժուրնալիստներին։

◆ «Р. У.»-ն հաղորդում է, որ Բ. Դուռը վճռել է փակել Դարդանէլը։ Անպայման մեծ պետութիւնները միացեալ բողոք են ներկայացնելու Թիւրքիայի այդ համարձակ քայլի դէմ։

◆ Մեծ պետութիւնները հաստատ վճռեցին զօրքեր ուղարկել Չինաստան։ Եապօնիան դրաւելու է Մուկդէնը։

◆ Մուկդէնից հեռագրում են, որ Մանջուրիայի փոխարքան բանակցութիւններ է վարում Ռուսաստանի հետ՝ մանջուրական դինաստիայի վերականգնման մասին։

◆ Պէկինում Իւանշիկայի հրամանով գնդակահարվում են ապստամբները։ Մի օրում հրացանազարկ եղան 360 հոգի։ Եապօնական նաւատորմը դիմում է չինական ջրերը։

◆ Անկարգութիւնները Պէկինում ստանում են տարերային բնաւորութիւն։ Հրդեհները շարունակվում են։ Ամբողջ փողոցներ հրդեհի ճարակ են դարձել։

◆ Պէկինում կատաղի հրացանաձգութիւն է։ Փողոցները լի են անգլուխ դիակներով։

◆ Մեծ պետութիւնները շտապով զօրք ու ռազմանաւեր են ուղարկում Պէկին, Տեանցզին և այլ ապստամբ տեղերը։ Շատ եւրոպացիներ սպանված են։

◆ Եապօնիան Պօրտ-Արտուրից շտապով 5000 զինւոր ուղարկեց Տեանցզին։ Թէ Պէկինում և թէ Տեանցզինում սպանված են բազմաթիւ եապօնացիներ։

◆ Մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը չինական ներկայ հակա-յեղափոխութեանը թէև անխուսափելի է, բայց և կարող է գրգռել չին խուժանի ազգայնական կրքերը։ Միւս կողմից եւրոպացիք յոյս ունեն, որ ներկայ շարժումը չի վնասի պետական նոր հասարակապետական կազմին։

նել Փիլօնի որդուն,—հանդարտ հարցրեց Փիլօնը։

— Ո՛, ո՛չ,—հառաչեց տանտէրը։—Փիլօնի որդին՝ իմ հայր բարեպաշտ Սիմէօնը վաղուց է մեռել։

— Այդպէս, ուրեմն դու իմ թոռն ես. ես քո պապն եմ։

Այս ասելով Փիլօնը նետվեց դէպի նա և ցանկացաւ սեղմել նրան իր գրկում, բայց թոռը մեղմութեամբ հեռարկեց նրան։

— Ես քեզ չեմ ճանաչում և երբէք ոչ մի անգամ չեմ տեսել։ Ուրեմն գնա քո ճանապարհով, բարի մարդ։

Պատասխանելով այսպէս տանտէրը տուեց նրան ողորմութիւն և ճանապարհ դրեց։

Հարազատների մէջ ևս Փիլօնը մնաց մենակ, չը ճանաչված, օտար։ Ուստի դուրս գնալով հեռացաւ տնից, տխրութեամբ համակված։

Գլխիկոր, հոգով վշտացած՝ նա գնաց գիտնականների ճեմարանը, որտեղ անցել էին նրան այնքան գովասանքներ և պատիւներ էին շռայլել։

Նա մտածում էր.

«Միթէ այստեղ, ուր իմ կեանքի երջանիկ և լաւագոյն տարիներն են անցել, ոչ ոքի սիրտ չի բացվի ինձ համար և չեն ընդունի ինձ»։

Փիլօնը մտքերով տարված՝ մտաւ ճեմարանը։ Նա լսում էր, թէ ինչպէս գիտական վէճերի մէջ յիշվում և յաճախ կրկնվում է իր անունը։ «Այս-ինչ կարծիքը յայտնել է Փիլօնը, այսպիսի հիմունք է դրել Փիլօնը, այս-ինչ օրինակն է բերել Փիլօնը» և այլն։ Բոլորը նրա մասին խօսում էին, ինչպէս վաղուց մեռածի։

— Փիլօնը. այդ ես եմ,—բացագանչեց նա վշտալից հոգով և նրա ձայնը ընդհատեց ու ծածկեց վիճող գիտնականների ձայները։

Հասարակութիւնը լռեց։ Բոլոր գիտնականները նայեցին նրան, բայց խուլ ու անտարբեր մնացին դէպի նրա խօսքերը. մի սառը լռութիւն տիրեց միայն, կասկածոտ հայեացքների արժանացաւ նա. ոչ ոք չը հաւատաց նրան։ Ճեմարանում նոյնպէս՝ նա չը վայելեց արժանի յարգանքներ։

Փիլօնը դուրս գնաց և այստեղից։

— Ցաւ է, ցաւ է ինձ,—ծեծում էր նա կուրծքը դառնացած։—Իմ միայնութեան ցաւն անտանելի է։ Այսպէս չեմ կարող ապրել, Աստուած,—բացագանչեց նա,—տո՛ւր ինձ, Աստուած, կամ հաղորդակցութիւն մարդկանց հետ կամ մահ։

— Դու հասկացար այժմ,—լսվեց վերևից։

Եւ խղճաց նրան Աստուած, ու նոյն գիշերը Փիլօնն աւանդեց իր հոգին։

Թարգմ. Մանկավարժ

ԿՌՈՒՆԿՆԵՐ

(Տեսարաններից)

Ես տեսայ կռունկների, որոնք մեծ երամով թռչում էին դէպի արևելք...

Տառապանքներով և լռութեամբ լի աշնանային մի այնպիսի երեկոյ էր, ինչպիսին միշտ այս եղանակին լինում է Տաւրայում։

Կռունկները թռչում էին դանդաղ, մերթ սևին տալով վերջալոյսի կարմիր շողերով ողողված լեռների վրա։

Ես երկար նայում էի նրանց ետևից, մինչև որ անյայտացան և թախիծը պատեց հոգիս։ Չը գիտեմ ինչու, ինձ թւում էր, թէ այդ կռունկները կը մոլորվեն և այլևս երբէք չեն վերադառնայ։

Նրանք թռչում էին դէպի օդային անդունդը, դէպի հեռուն, թռչում էին այնպիսի լալկան շարքերով, որ, կարծես, նրանք էլ էին զգում, որ այստեղից թռչում են վերջին անգամ և էլ չեն վերադառնայ երբէք, երբէք...

Զարդված քնարի խուլ հեծեծանքի մէջ վիշտը աւելի քիչ է, քան այս խօսքի՝ «երբէք»։

Եւ Տաւրայի քամին, երբ նա իր թևերով խփում է լճակների սառած երեսներին, այդպէս տխրալի չէ հառաչում։

Իրանց ճիւղերը արևի ճառագայթների տակ տարածող ծառերի բողոքը, որոնց կտրում են արմատից, այս խօսքի մէջ է և մեռնողի վերջին հայեացքը նրա մէջն է...։

Ի՞նչ պէտք է անէ մարդ, երբ նրանից հեռանում է հաւատ առ ամենայնթանգագինը, հեռանում է՝ ինչպէս այդ կռունկները, որոնց մասին, Աստուած գիտէ՝ թէ ինչու, մտածում էի, որ այլևս երբէք չեն վերադառնայ...

Կ. Վարդանեան

◆ Պէկինում նախկին խնամակալ Ջունի, պրինցներ Ցինի, Ցուլունի, Տաստաօյի և Ջայսինի պալատները քարուքանդ են եղած ապստամբների ձեռքով։ Իւանշիկայի կեանքը նոյնպէս վտանգի մէջ է։

◆ Պէկինի չինական քաղաքամասը ներկայացնում է լիակատար աւերածութեան պատկեր. տէրրօրը շարունակվում է։ Տները կրակի մէջ են. ժողովուրդը փախչում է։ Փողոցներում ի ցոյց են հանված գլխատված ապրստամբների դիակները։

◆ Եապօնական տեղեկութիւնների համաձայն՝ Պէկինում ապստամբվեցին 10,000 զինուոր։ Ապստամբների թիւը աճում է։

◆ Պէկինում յայտարարվեց պաշարողական դրութիւն։

◆ Չինաստանի հիւսիսը ալեկոծութեան մէջ է։ Ամբողջ նահանգները բռնված են ապստամբութեամբ։ Քաղաքներում հոսում է հարիւրաւոր սպանվածների արիւնը։ Դրութիւնը օրհասական է։ Բաօդինֆու քաղաքը ամբողջովին այրված է։

◆ Լօնդօնում քարածխային գործադուլի պատճառով՝ փակվեցին 15 երկաթուղային կայարաններ։ 2000 գընացքներ այլ ևս չեն երթևեկում։

◆ Ամբողջ Անգլիայում քարածուխի գինը հասել է անսովոր չափերի։ Նաւագնացութիւնը շատ տեղերում կանգ է առել։ Դրութիւնը վտանգաւոր է։

◆ Անգլիական եկեղեցիներում պաստօրները յատուկ աղօթք են կարդում տէրերի և բանւորների հաշտութեան մասին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

24 փետրվարի

ԲԱԽՄՈՒՏ։ Հեղեղը քանդեց 35 տուն, ջրով լցրեց 300 բակ։

ԿԻԵՎ։ Մալին կոչված դիւղաքաղաքում Իրշա գետի վրա մի նաւակի խորտակման ժամանակ խեղդվել են 6 մարդ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ոստիկանութեան դեպարտամենտի փոխ-վերատեսուչ Բելէցկին նշանակվում է վերատեսչի պաշտօնակատար։

Վօլգա-Բուգուլմինի գործի առիթով դատապարտվեցին Դիմիտրի Ներատօվը և ինժեներ Ալէքսանդրօվը $2^1/_2$ տարով բանտարկութեան՝ հաշւած նախնական բերդարգելութեան ժամանակը. Բօրիս Ներատօվը—մի տարով բանտարկութեան, գաղտնի խորհրդական Գօլուբևվը—չորս ամսով բանտարկութեան. Մնացածներն արդարացան։ Քաղաքացիական պահանջը բաւարարվեց՝ 889,578 ր. Դիմիտրի Ներատօվից, 47,500 ր. Բօրիսից և 462,500 ր. Ալէքսանդրօվից։ Ներատօվները առնվեցին ոստիկանական հսկողութեան տակ մինչև գրաւական ներկայացնելը։

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը մինիստրների խորհրդին առաջարկութիւն է ներկայացնում յատկացնելու պետական մատակարարական դրամագլխից 100,000 ր. մեղրաբերքի պակասութիւնից վնասված մեղուաբոյծներին փոխարինաբար տալու համար։

Գրաւվեց «Живое Дѣло» լրագրի այսօրվայ համարը։ Խմբագիրը ենթարկվում է պատասխանատւութեան 129-րդ յօդուածով։

Գրաւվեց «Русское Богатсво»-ի երկրորդ համարը։ Խմբագիր Կօրօլէնկօն ենթարկվում է պատասխանատւութեան 128-րդ յօդուածով։

ՊՐԱԳԱ։ Վախճանվեց պարոնների պալատի անդամ, աէյմի պատգամաւոր, երիտասարդ չեխերի պարագլուխ՝ Վացլաւ Շկարդը։

ՎԵԱՏԿԱ։ Նօլինի զեմստվային վարչութեան նախկին նախագահ Պեստրիկօվը 12,000 րուբլի զեմստվային գումար վատնելուն համար դատապարտվեց 2 տարով բանտարկութեան։

ԲՐԵՍՏ-ԼԻՏՕՎՍԿ։ Միացեալ բանկի Կիէվի բաժանմունքի գանձապահ Ժարիկօվը, որ յափշտակել էր 18,000 րուբլի, ձերբակալվեց Վօլինի նահանգում։

ԼՕՁ։ Փողոցում զինված մարդիկ յարձակում գործեցին եղբ. Դօբրանցկիների գործարանի վարպետի վրա, որ 1900 րուբլի էր տանում բանւորներին բաժանելու համար։ Կողոպտիչներին հետապնդելու ժամանակ վիրաւորվեց մի անցորդ։ Կողոպտիչներից մինը բռնվեց բանւորների ձեռքով։ Նրա մօտ գտնվեց մօտ 300 րուբլի։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովը ընդունեց Ռուսաստանի պարտքը վճարելու օրինագիծը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Սօլօդօվնիկօվների և Ալէքսանդրօվի պասաժների բաժնում հրդեհ ծագեց։ Գօլօֆտէվի գալերէայում 14 խանութներից զերծ մնացին երկուսը։ Վնասը մի միլիոնից աւելի է։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Լրագիրները Ամունդսէնից, Գօբարտ քաղաքից, հեռագիր ստացան երէկ, թէ փետրվարի 1-ի և 4-ի միջև նա հասաւ հարաւային բևեռին։ Շոգենաւի վրա բոլորն էլ առողջ են։ Ամունդսէնը հեռագ-

րում է նոյնպէս, որ նա Սկոտի մասին ոչինչ չէ տեղեկացրել։

Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և ներդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ի. Ա. ՖՐԱՆԿ—9—2 ժ. ատամների բուժումն, լցնելը (պլօմբա) և արհեստական ատ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Ի. Ա. ՖՐԱՆԿ—5—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—19

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ

Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(Կ. Հ.) 416. 100—83

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ

Ընդունելութիւնը ամեն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(Հ. ու. Կ.) 761. 100—82

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունելութիւնը ամեն օր ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։ (5—7 ժ. երեկոյեան։ (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.
(Ե. Հ.Կ.) 888. 100—71

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացք։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(Կ.) (П. 23620) 52 8

ՍՈՒՐԲ-ԽԱՉ քաղաքի համար ՀԱՐԿԱՒՈՐ է
ՄԻ ՀՄՈՒՏ ԽՄԲԱՊԵՏ
քառաձայն խումբ պատրաստելու և կիրակի ու տօն օրերին եկեղեցում երգելու համար։ Ռոճիկ 800 ր.։ Դիմել՝ Св. Крестъ (Ставр. губ.), Н. Чугурьянцу.
(Ա. Օ.) 125. 3—1

Ջարջույի և շրջակայքի համար ՀԱՐԿԱՒՈՐ է
ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՅ կամ ՔԱՀԱՆԱՅԱՑՈՒ
միջնակարգ կրթութեամբ։ Քահանան պէտք է ուսուցանէ ծխական դպրոցում։ Պայմաններն են. 3 սենեակից բաղկացած մաքուր բնակարան, մօտ 1000 ր. տարեկան արդիւնք և ուսուցչութեան համար 500 ր.։ Ցանկացողները թող դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Чарджуй, Ктитору арм. церкви, Д. Арзуманянцу.
(Հ.. ու Կ.) 116. 3—3

ՄՈՒՏՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.	ԵԼՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.

ՀԱՇԻՒ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԷԺԱՆԱԳԻՆ ԵՒ ՉՐԻ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ ՈՒ ԹԷՅԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, 1911 Թ. ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՏՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.
ՄՆԱՑՈՐԴ ԱՌ 1-Ն ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1911 Թ.				
Անձեռնմխելի դրամագլուխ.				
ա) Տուն կառուցանելու և գետին գնելու համար յատկացրած է			14000	
բ) Ղեկավարների կրակով դրամագլուխ			1000	
Ցառուկ ֆոնդ՝ անցորդ կալցիր գնելու համար			237	75
Պահեստի դրամագլուխ			2715	13
Ծախսելու դրամագլուխ			1054	26
1911 Թ. ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՆԵՐ ԵՒ ՄՈՒԾԱԾ.				
1) 200 իսկական անդամներից	1200			
2) 21 աշխատակից անդամներից	24		1224	
ԳԱՆՁԱՆԱԿՆԵՐԻՑ ԵՒ ԶԲՕՍԱՆՔՆԵՐԻՑ				
1) 1911 թ. փետրվարի 19-ի ներկայացումից	2020			
2) 1911 թ. մայիսի 15-ի զբօսանքից	921	15	2941	15
ՆՈՒԷՐՆԵՐ				
1) Ընկերութեան մէջ... համար	1968			
2) Հոգեհացի համար	950			
3) Թաթախման համար	538		3456	
Նպաստ քաղաքից	—		800	
Վճարովի ճաշերից	—		1214	
Ընկերութեան դրամագլխի %-ներից	—		92	04
Հաշւեկշիռ			28734	93

ԵԼՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.
ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԾԱԽՍ				
1) Հաց	3591	55		
2) Միս	2539	70		
3) Մթերք	2122	26		
4) Ծառաների ռոճիկ և ուտելիքի պարգև	682	20		
5) Ջուր	109	16		
6) Վառելիք և լուսաւորութիւն	85	77		
7) Պիտոյքի ծախք	71	55		
8) Ընկերութեան վերանորոգութիւն	207	33		
9) [illegible]	112	05		
10) [illegible]	31	73		
11) Տան ապահովադրութիւն	21	27	9574	57
ՄՆԱՑՈՐԴ ԱՌ 1-Ն ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1912 Թ.				
1) Անձեռնմխելի դրամագլուխ՝ տուն գնելու համար			14000	
2) Ղեկավարների կրակով դրամագլուխ			1000	
3) Ցառուկ ֆոնդ՝ անցորդ կալցիր գնելու, 1911 թ. ... համար $1^1/_2$-ի յատկացումով	—	—	335	03
4) Պահեստի դրամագլուխ՝ 1911 թ. եկամտից 9727 ր. 73 կոպէկից $5^0/_0$-ի յատկացումով	—	—	3201	50
5) Ծախսելու դրամագլուխ	—	—	623	83
Հաշւեկշիռ			28734	93

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва.
(М. 5874) 24—4

ՀՕՆՕՐՐԷԻ ԴԷՄ
(ՏՐԻՊՊԵՐ)
Փորձված միջոց
ՍԱՆՏՕ-ԿՈՒԲԷՐՕԼ
Ներգործում է արագ և միանգամայն բուժում է սուր և քրօնիկական տրիպպէրը. Իսկականը մետաղեայ արկղիկներում՝ մեր դեղատան դրոշմով, 32 կապս. պարուն. արկղ.—1 ր. 25 կ., 50 կապս.—1 ր. 75 կ.։ Դէպօն՝ С.-Петербургъ. Подольская аптека. Подольская 1—81.
Ուղարկ. ենք վերադիր վճ.։ Ճանապարհածախքը ըստ պօստ. սակագնի։ Գտնվում է նաև ամենալաւ դեղատն. և դեղավաճառանոցներում։
(Կ.) (П. 34615) 20—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ"
հանդէսի № 3—4, 108 մեծադիր էջ, գինը՝ 30 կ.
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
1) Կարէն Միքայէլեան՝ Վերջին յորձանքներ, 2) Վահան Տէրեան՝ Գարնանային, 3) Վահան Տէրեան՝ Գարնան անուշ աղմուկով, 4) Ալ. Մարտունի՝ Բարեգործութիւն և նրա սպասաւորները, 5) Հ. Ա.՝ Անց, մի՛ վրդովիր! 6) Դ. Անանուն՝ Յովհաննէս Յովհաննիսեան, 7) Ալ. Ռուբէնի՝ Երկու խօսք ազգային կուլտուրական աւտօնոմիայի մասին, 8) Շ. Կուրղինեան՝ Պատկեր, 9) Ռուբէն Իսախանեան՝ Մեքեր մեր «Վերածնութեան» էպօխայի մասին, Ալ. Մարտունի՝ Հասարակական դասակարգերի մասին, 11) Գ. Սուրխաթեան՝ Ոճրագործութիւնը իբրև հասարակական երևոյթ, 12) Միք. Շամչեան՝ Քաղաքային ինքնավարութիւնը Ռուսաստանում և բանւոր դասակարգը, 13) Դ. Տէր-Դանիէլեան՝ Բանւորական օրինագծերը Պետ. Դումայում, 14) Մատենախօսութիւն՝ ա) Լէօ՝ «Երեսնամեակ Կ. Հ. Բ. Ը. 1881—1911», բ) Վ. Փափազեան՝ «Պատմութիւն հայոց գրականութեան», գ) Ալ. Արէլեան՝ «Նշանվածները», դ) Զիֆթէ-Սարաֆ՝ «Միամիտի մը արկածները», 15) Նարօեան՝ Հայկական կեանքը 1911 թ., 16) Ա. Հ.՝ Պարլամենտական ընտրութիւնները Գերմանիայում, 17) Թեր և դէմ՝ Մի բացատրութիւն Վ. Փափազեանի հետ, 18) Յայտարարութիւններ։
Խմբ.-հրատ.՝ Դ. ՏԷՐ-ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ
Օտար քաղաքներից դիմել՝ Баку, ул. Гоголя, д. Мухтарова, зубн. вр. М. Каграманяну.
Հատով հանդէսը վաճառվում է նաև Բագւում «Посредникъ», իսկ Թիֆլիսում «Գիր» գրավաճառանոցներում։
(Օ. Մ.) 115. 3—3

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
„ՐԱՖԱՅԷԼ"
Երևանեան հրապ., Պուշկինեան փ. № 1.
Օգտվեցէք դէպքից! Գները պակասեցված են կարճ ժամանակով։
Վիզիտնի նկարների դիւժինը 2 ր., կաբինէտնին՝ 4 ր., մի դիւժին բացիկները 1 ր. 50 կ.։ Խմբովին կամ մեծադիր լուսանկարները մատչելի գներով։ Պատուէրները կատարվում են բաւարարեցուցիչ։
(Ա.Օ.) 114. 30—6

Լոյս տեսաւ
Յ. ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ
ԵՍ ՏԻԿԻՆ ՈՒՆԵՄ...
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ
Գինն է 10 կոպէկ։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» և «Գիր» գրախանութներին։
Հեղինակի հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Агбюръ-Таразъ".
(Օ. Մ.) 120. 3—3

Ծախված է ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԻՑ աւելի սրուակ
ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆ եւ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ
տալիս է ամեն մի
ԿԱՆԱՑԻ ԴԷՄՔԻՆ
ԿԱԶԻՄԻ ԿՐԷՄԸ
ՄԷՏԱՄՈՐՖՕԶԱ
ԱՐՄԱՏԱՊԷՍ հեռացնում է բծիկները, բշտիկները, խալերը, պզուկները, այրուածքը և դէմքի այլ դեֆեկտները։
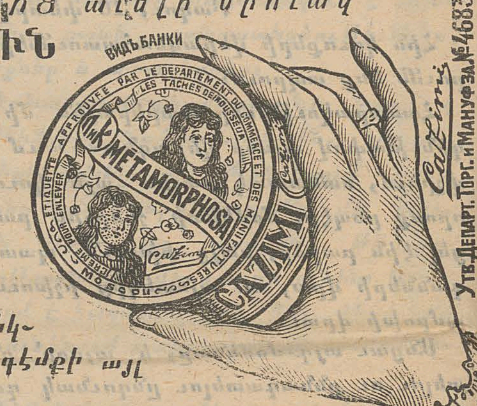

Утв. Департ. Торг. и Мануф. за № 4683.
(Կ.) (П. 11279) 2—1

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ մի նոր աշխատութիւնը
„Руководство по торговой и банковой бухгалтеріи" խտալական կրկնակի սիստէմով։
Տեսական և գործնական։ Գինը 3 ր.։ Գլխաւոր պահեստը Տ. Մ. Փիլօյեանի Առևտր. Դպրոց. Կուրսերում (Միխայլօվսկի պր., № 24, տէլէֆօն № 976)։ Կուրսերի նախկին ունկնդիրները գիրքը կարող են ձեռք բերել 2 ր. 50 կ.-ով։ Պահեստից անմիջապէս պահանջողները ճանապարհածախք չեն վճարում։
(Օ. Մ.) 121. 5—2

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ ԵՆ
Կովկասի բոլոր քաղաքներում և առևտրական կենտրոններում
Գործունեայ ներկայացուցիչներ
նոր լոյս տեսած և լիապէս կատարելագործված մետաղեայ
ԳԱՆՁԱՐԱՆ-ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ
ԾԱԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։
Ցանկացողները դիմելու են՝ Ростовъ н/Д. Гл. конт. контрольныхъ кассъ „Контроль", И. Е. Насибегову, Пушк. 214.
(Ու.) 124. 2—1

ԵԹԷ ԴՈՒՔ ՈՐՈՇԵԼ ԷՔ
Ձեզ համար ձեռք բերել գրամմոֆօն, ուրեմն մի մոռացէք, որ Ռուսաստանում գրամմոֆօններ չեն պատրաստվում, այլ ծախվում են այնտեղ աղէնտների միջոցով, որոնք իրանց հերթին շատ անգամ ապրանքը ձեռք են բերում երրորդ ձեռքից, որի համար և գրամմոֆօնի արժէքը ԿՐԿՆԱԿԻ աւելացվում է։ Ինչ վերաբերում է այն առևտրականներին, որոնք գրաւում են միամիտ հասարակութեանը ապրանքի գնի մաս-մաս վճարումով, պէտք է ամենքին յայտնի լինի, որ այդ երևակայեալ բարերարները ուղարկում են անպէտք ապրանք, նոյն իսկ կանխավճարի արժէքը չունեցող։ (Մենք չենք խօսում դեռ նրանց մասին, որոնք 5—6 րուբլով ուղարկում են ոչ մի բանի չը հարմարվող խնչոր խաղալիք)։ Մինչդեռ Դուք կարող էք ամենալաւ գրամմոֆօնը ձեռք բերել ՉԵԶ ԳՆՈՎ՝ բերել տալով մեր ֆաբրիկային պահեստից, որ գտնվում է ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ, ուր գրամմոֆօնների արտադրութիւնը հասած է կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին։ Բերել տալով մեզանից՝ Դուք պիտի հաւատացած լինէք, որ կը ստանաք նորագոյն և կատարելագործված կօնստրուկցիայի գրամմոֆօն, որը թէ մարդկային և թէ երաժշտական ձայներն արտայայտում է ճիշդ նմանողութեամբ և պարզութեամբ։ (Թշշոց բոլորովին չունի)։ Ռուսաստանում մեր գրամմոֆօնի սաստիկ տարածված լինելը և Բեռլինից անմիջական ուղարկելը հնարաւորութիւն են տալիս մեզ վաճառելու ֆաբրիկային գներով, այն է՝ «Ցօնարմ-Կօնցերտ» գրամմոֆօն՝ «Մէրկուրի» յայտնի մարկայով, շատ ամուր և շքեղ, չափը 26×26, բրօնզեայ զարդերով, գեղարուեստական բուլօրով, կօնցերտային մէմբրանով, «Derfection», 10 պլաստինկաներով և կօնցերտ. 1000 ասեղներով—

14 ր. 90 կ.։ Գրամմոֆօն «Սալօն-Կօնցերտ» ամենալաւ մարկայով՝ «Պրէզիդենտ», չափը 30×30, շքեղ զարդարված, «Րօկօկօ» ստիլով, «Cardinal» կօնցերտային մէմբրանով, տօնարմը նիկէլից, մեխանիզմը «Դրանդ-Րէկօրդ», բուլօրը 45 սանտ., 10 պլաստինկա և 1000 հատ ասեղ թիթեղեայ արկղիկում—17 ր. 90 կ.։ Աշխարհահանօթ յայտնի «Իմպէրիալ» մարկայի ամենալաւ գրամմոֆօնը՝ մեծադիր, կորպուսը գեղարուեստական քանդակներով, շքեղ փայլ տուած, միանգամայն ամուր և գեղեցիկ ստիլով՝ «Մօդէրն» 1912 թ., չափը 33×33×17, տօնարմը նիկէլից, բուլօրը՝ «Տիւլպան», շատ էլեգանտ ձևով, 52 սանտ., աշխարհի մէջ ամենալաւ մէմբրանով՝ «Էկսքիզէն», 12 մեծադիր պլաստինկաներով և 2000 հատ կօնց. ասեղներով—25 ր.։ Բոլոր գրամմոֆօններին կցվում են մասնիվ պլաստինկաներ (ոչ թղթից), մեծադիր, 10 դիւյմանոց, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, այն է Վեալցևայի, Պանինայի, Պլևիցկայայի, Բօլչակօվի, Կամիօնսկիի և այլ.։ Մեր բոլոր գրամմոֆօններին կարելի է յարմարեցնել «Պատէֆօն» ապպարատը, որ նուագում է Սաֆիր մշտական քարով, առանց ասեղների, համապատասխան մէմբրանով—3 ր. 50 կ.։
ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Արտասահմանից ապրանքի ստացման իսկութիւնը ստուգելու համար հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել պօստային կնիքի և ռուսական մաքսատան թղթի վրա։ Ճանապարհածախքը և մաքսի համար աւել հաշւվում է միայն 2 ր. 90 կ., «Իմպէրիալ» գրամմոֆօնի համար—3 ր. 75 կ.։ Ասիական Ռուսաստ. 1 ր. թանգ, իսկ Սիբիր՝ 2 ր. թանգ։ Ուղարկվում են վերադ. վճ.։ Պատուէրներով կարելի է դիմել ռուսերէն՝ հետևեալ հասցէով, որը կարելի է կտրել և կցնել ծրարին.
Торг. Домъ Х. ФИНКЕЛЬШТЕЙНЪ. ГЕРМАНІЯ, Берлинъ, ул. Кантъ 120—53.
Exporthaus H. FINKELSTEIN. BERLIN. Kantstr. 120—53
(26) (Л. 1431) 2—2

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՕՐԻԱ
Իզմայլօվսկի պր., № 27.
Պարիզ 1900 թ. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼՆԵՐ Նիժնի-Նովգորոդ 1896 թ.

ՄԱԶԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՔԻՆԱՅԻ ՋՈՒՐ
Ս.-Պետերբուրգի Բժշկական Վարչութեան կողմից թոյլատրված է պատրաստել և վաճառել այդ ջուրը որպէս հակառողջապահական ոչինչ չը պարունակող իր մէջ։
Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.
(26) 4—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.